

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Filozofická fakulta
Katedra historie

**OSUDY PETRA STRÁŽNICKÉHO
Z KRAVAŘ**

Josef Svoboda

Bakalářská práce z oboru historie

Vedoucí práce: prof. PhDr. David Papajík, PhD.

Olomouc 2015

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 29. 4. 2015

Vlastnoruční podpis

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce prof. Davidu Papajíkovi za odborné vedení, rady a pomoc při shánění těžko dostupné literatury. Dále bych chtěl poděkovat své sestře Mgr. Lucii Šaurové za pomoc s překladem německy psaných děl a všem ostatním, kteří mě při psaní bakalářské práce podporovali.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Prameny a literatura	7
2.1 Prameny	7
2.2 Literatura	10
3. Petrův život do roku 1420	17
3.1 Rodina a mládí	17
3.2 Sbližování s Lackem z Kravař	22
3.3 Protesty roku 1415. Petr Strážnický poprvé zemským hejtmanem (1416–1419)	25
4. Petr Strážnický a husitské války (1420–1434).....	32
4.1 Počátek bojů na Moravě (1420–1421)	32
4.2 Petr Strážnický podruhé zemským hejtmanem (1422–1424)	37
4.3 Husitou až do konce (1425–1434)	41
5. Závěr	45
6. Seznam použitých zkratk	46
7. Seznam pramenů a literatury.....	47
7.1 Archivní prameny.....	47
7.2 Tištěné prameny	47
7.3 Literatura	49
8. Resumé.....	52

1. Úvod

„Muž všeobecně vážený, jenž stál v čele šlechty moravské, ve věcech náboženských svobodomyšlný, ve správě svých statků dobrý hospodář, vůbec muž rozšafný, spravedlivý, mírumilovný, což dokazují velmi řídké pŕihony čelící proti jeho osobě.“ Takto Petra Strážnického z Kravař charakterizuje ve svém díle o pánech z Kravař F. Dvorský.¹ Naproti tomu B. Bretholz ho charakterizuje jako nestálého ve svých názorech, jak politických tak náboženských, Petr je jako „*ein mährischer Čeněk von Wartenberg*“.² Dva velmi rozdílné pohledy na tutéž osobu žijící v bouřlivé době husitských válek. Co jeden autor vidí jako svobodomyšlnost, to druhý považuje za zradu revoluce a slabost charakteru. Která z těchto tvrzení jsou pravdivá, která vyplynula jen ze zaslepení ideou husitské revoluce a odsuzování všech domnělých „zrádců“ revoluce a jaké byly reálné osudy a možnosti předního šlechtice této doby Petra Strážnického z Kravař, se pokusím zodpovědět v této práci.

Samotný výklad o osudech Petra Strážnického z Kravař je veden chronologicky a je rozdělen do dvou velkých celků, přičemž jako takový mezník v Petrových (a nejen jeho) osudech považuji přelom let 1419 a 1420, kdy došlo k odvolání Petra z pozice zemského hejtmana a později k regulárnímu začátku husitských válek. Husitské války nejen velmi ovlivnily Petrův život, ale také výrazně změnily ráz pramenů, se kterými se dá v rámci tohoto období pracovat. Na začátku roku 1420 totiž probíhalo poslední zasedání zemského soudu na příštích sedmáct let, čímž pro období husitských válek ztrácíme důležitý pramen v podobě zemských desk. Naopak pro období válek přibývají vyprávěcí prameny, kroniky a korespondence války zúčastněných stran. I z tohoto důvodu, kdy v první části práce věnující se osudům Petra Strážnického do roku 1420 lze sledovat majetkové poměry i spory moravské šlechty na zemských soudech pomocí zemských desk a ve druhé části zase válečné operace různých stran a jejich dopad na, řekněme, „stranickou příslušnost“ jednotlivých šlechticů, dává smysl práci na tyto dvě části rozdělit.

¹ DVORSKÝ, František: *O starožitném panském rodě Benešoviců Část II. O rodě pánů z Kravař*. Brno 1910, s. 125.

² BRETHOLZ, Bertold: *Die Übergabe Mährens am Herzog Albrecht V. von Österreich im Jahre 1423*. Wien 1893, s. 11.

Největším problémem při snaze o sepsání životních osudů jakéhokoliv moravského šlechtice v době na přelomu 14. a 15. století je nedostatek pramenů. Pro toto období už se nedá moc počítat s tím, že by byly nalezeny nějaké nové prameny, které by kompletně změnily náš obraz o Moravě doby předhusitské a husitské. Z toho také vyplývá, že s těmito prameny s větším či menším úspěchem pracovalo již velké množství historiků. V této práci se na základě vlastní četby a analýzy těchto pramenů pokouším opravit a upřesnit některé dříve publikované názory související s osobou Petra Strážnického z Kravař. Důraz se snažím klást zejména na Petrovy vojenské a politické osudy, méně se pak zabývám jeho majetkovými poměry.³

Otázky, na které se tato práce snaží dát alespoň částečné odpovědi a opravit některé dříve publikované názory jsou tyto: Jak se vyvíjel vztah Petra Strážnického k jeho příbuzným, hlavně však k Petrovi Plumlovskému a Lackovi z Kravař, jaké byly Petrovy postoje během husitských válek a čím bylo způsobeno Petrovo časté střídání stran.

³ Těmito tématy se více zabývali např. Libor Jan, Tomáš Baletka a František Dvorský, viz kapitola Literatura.

2. Prameny a literatura

2.1 Prameny

Pramenná základna pro zkoumání života takové osobnosti, jakou Petr Strážnický z Kravař bezesporu byl, je sice nepočtená, ale zato velmi rozmanitá. Pro studium majetkoprávních vztahů moravské středověké šlechty na přelomu 14. a 15. století jsou nejdůležitější brněnské a olomoucké zemské desky. Díky nim (v případě Petra Strážnického z Kravař jde téměř bezvýhradně o zemské desky olomoucké) jsme informováni o majetkových změnách a převodech mezi šlechtou.⁴ Dalšími důležitými knihami pro studium života moravského šlechtice na přelomu 14. a 15. století jsou knihy půhonné a nálezové, kde jsou zapsány především majetkové spory šlechticů. Z těchto knih se Petrova života týkají první tři svazky, jež vydal Vincenc Brandl.⁵

Oba dva výše zmíněné prameny (tj. moravské zemské desky a knihy půhonné a nálezové) mají však při zkoumání Petrova života jednu značnou nevýhodu – během husitských válek desky tzv. nešly, protože v této rozbouřené době nezasedal zemský soud - poslední zasedání před husitskými válkami bylo v lednu 1420, desky byly znovu otevřeny až roku 1437. A právě zápisy z roku 1437 jsou velmi důležité, protože jde o první otevření desk po dlouhém období válek, tudíž zde docházelo k zaznamenávání změn, které proběhly v předchozích šestnácti letech. I když tedy byl v této době Petr Strážnický již téměř tři roky po smrti, stále ještě museli jeho potomci řešit jeho dluhy a majetkové změny vzniklé za období husitských válek.

Kromě edic desk zemských pro předhusitské období disponujeme edicemi česky psaných listin. Regesta těchto listin (od roku 1373) jsou vydána v edici *Soupis česky psaných listin a listů do roku 1526*.⁶ Petra se týkají svazky 1/1 a 1/2. Kromě samotných regist je ještě u každého listu a listiny uvedeno, ve kterém archivu se nachází, popř. v jaké edici byla ta která listina vydána. Podobným způsobem je

⁴*Die Landtafel des Markgrafthumes Mähren (1348–1466)*. Brünner Cuda. Edd. CHYTIL, Josef; CHLUMECKÝ, Petr; DEMUTH, Karl; WOLFSKRON, Adolf. Brno 1856 (dále jen ZDB) a *Olmützer Cuda*. Ed. CHYTIL, Josef. Brno 1856 (dále jen ZDO).

⁵*Libri citationum et sententiarum, seu, Knihy půhonné a nálezové. Tomus I*. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1872 (dále jen LCS), *LCS II*. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1873 a *LCS III/1*. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1878.

⁶*Soupis česky psaných listin a listů do roku 1526. Svazek 1/1 a 1/2*. Edd. BENEŠ, František; BERÁNEK, Karel. Praha 1974.

zpracován katalog *Stavovské listiny 1212–1847*.⁷ Většina česky psaných listin týkajících se Petra je poté vydána zejména v edici *Archiv český* a to konkrétněji ve svazcích *I, III, IV, VI, VII, X* a *XVI*.⁸ V období před husitskými válkami jde zejména o listiny vydávané českou a moravskou šlechtou na protest proti uvěznění a následně upálení mistra Jana Husa.

Jakožto významného představitele moravské šlechty nalezneme Petra Strážnického z Kravař i na listinách královské kanceláře, jejichž regesta i se soupisy pečeti vydal v katalogu *Archiv Koruny české 5* Antonín Haas.⁹ V Haasovu katalogu se však někdy objeví nepřesný výklad listiny, proto je lepší, jelikož většina česky psaných listin z archivu Koruny české je vydána v AČ, porovnávat tato regesta s kompletně vydanými listinami nebo s digitalizovanými originály.¹⁰ Pro předhusitskou Moravu je důležitou ediční řadou patnáctisvazkový *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae*. Tato ediční řada, v dřívějších svazcích ovlivněná Bočkovými falzy, je pro pozdější období již spolehlivým zdrojem pramenných informací. Pro sledované období jsou vydané prameny ve svazcích *X. až XV.*, které editorsky zpracovali Vincenc Brandl a Bertold Bretholz.¹¹ Zajímavé informace o Petrovi, zejména o jeho vztahu ke katolické církvi v roce 1420, se dají zjistit i z regist listin zrušených klášterů, které vydal Jindřich Šebánek.¹²

Z nevydaných pramenů jsou nejdůležitější dokumenty týkající se Petra Strážnického z Kravař ve fondech *Cizí rody* a *Cizí statky* nacházejících se ve Státním oblastním archivu Třeboň.¹³ Kromě těchto fondů z třeboňského archivu se osoba Petra

⁷ *Stavovské listiny 1212–1847*. Ed. ŠVÁBENSKÝ, Mojmír. Brno 1965.

⁸ *Archiv český čili staré písemnosti české i moravské* (dále jen AČ), *díl první*. Ed. PALACKÝ, František. Praha 1840; *AČ III*. Ed. PALACKÝ, František. Praha 1844; *AČ IV*. Ed. PALACKÝ, František. Praha 1846; *AČ VI*. Ed. PALACKÝ, František. Praha 1872; *AČ VII*. Ed. KALOUSEK, Josef. Praha 1887; *AČ X*. Ed. KALOUSEK, Josef. Praha 1890; *AČ XVI*. Ed. KALOUSEK, Josef. Praha 1897.

⁹ *Archiv Koruny české 5. Katalog listin z let 1378–1437*. Ed. HAAS, Antonín. Praha 1947.

¹⁰ Archiv Koruny české i s Haasovými registry je kompletně digitalizován na WWW <<http://monasterium.net/mom/CZ-NA/ACK/fond>> [cit. 4-1-2015].

¹¹ *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae* (dále jen CDM) *X*. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1878; *CDM XI*. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1885; *CDM XII*. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1890; *CDM XIII*. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1879; *CDM XIV*. Ed. BRETHOLZ, Bertold. Brno 1903; *CDM XV. Die Nachträge 1207–1408*. Ed. BRETHOLZ, Bertold. Brno 1903.

¹² *Archivy zrušených klášterů moravských a slezských I. Inventář pergamenů z let 1078–1471*. Ed. ŠEBÁNEK, Jindřich. Brno 1932.

¹³ Také tyto fondy byly v posledních letech digitalizovány a jsou dostupné na WWW <<http://monasterium.net/mom/CZ-SOAT/CizyRody/fond>> a < <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAT/CizyStatky/fond> > [cit. 4-1-2015].

Strážnického objevuje i v písemnostech Oldřicha z Rožmberka, které ve čtyřech svazcích vydala Blažena Rynešová a Josef Pelikán.¹⁴

Kromě pramenů a edic z předhusitského období, se Petr Strážnický vyskytuje i v dokumentech a kronikách doby husitské. K výše zmíněným edicím *Archivu českému* či *Archivu Koruny české* se přidávají i edice pramenů čistě k dějinám husitství. Velmi plodným vydavatelem edic k husitství byl František Palacký, který mimo jiné vydal i edici *Documenta*¹⁵ zabývající se dokumenty o mistru Janu Husovi a dvousvazkovou edicí *Urkundliche Beiträge*.¹⁶ Další edicí k dějinám moravského husitství je dílo vydané Augustinem Neumannem *Nové prameny k dějinám husitství na Moravě*.¹⁷ A. Neumann zde kromě listin vydává i knihy počtů z měst Znojma a Jihlavy, které podávají informace o událostech nejen na jihozápadní Moravě.

Z osobností, se kterými se Petr Strážnický za husitských válek střetával, jsou nejdůležitější král Zikmund Lucemburský a rakouský vévoda Albrecht V. Habsburský. Prameny týkající se Zikmunda a související s husitskými válkami jsou vydány v edici *Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Sigmund*.¹⁸ K působení Albrechta V. Habsburského vydává kompletně některé listiny Bertold Bretholz ve výše zmíněné práci *Die Übergabe Mährens am Herzog Albrecht V. von Österreich im Jahre 1423*.¹⁹ Regesta a listiny týkající se Albrechta a Moravy vydali také Franz Kurz a Ernst Maria Lichnowsky v rámci prací o Albrechtovi a Habsburcích.²⁰ Cennou korespondenci bratislavské městské rady z přelomu 20. a 30. let 15. století informující o husitských výpravách do Uher vydal Bronislav Varsik v rámci taktéž již zmíněné publikace *Husitské revolučné hnutie a Slovensko*.

¹⁴Petr vystupuje v některých listech vydaných v prvním svazku - *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka, svazek I. 1418–1437*. Ed. RYNEŠOVÁ, Blažena. Praha 1929.

¹⁵ *Documenta mag. Joannis Hus vitam, doctrinam, causam in Constantiensi concilio actam et controversias de religione in Bohemia annis 1403–1418 motas illustrantia* (dále jen *Documenta*). Ed. PALACKÝ, František. Praha 1869.

¹⁶ *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. 1. a 2. díl*. Ed. PALACKÝ, František. Praha 1873. Z této edice je pro tuto práci nejdůležitější zaznamenaná korespondence městské rady města Olomouce z druhé poloviny 20. let 15. století, kdy došlo k hospodářské blokádě Olomouce husity.

¹⁷ *Nové prameny k dějinám husitství na Moravě*. Ed. NEUMANN, Augustin. Olomouc 1930.

¹⁸O jednání Zikmunda v roce 1421 pojednává osmý svazek - *Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Sigmund. Zweite Abtheilung 1421–1426* (dále jen *DRTA VIII*). Ed. KERLER, Dietrich. Gotha 1883.

¹⁹ Už vzhledem k názvu práce jde především o listiny týkající se předání Moravy do rukou Albrechta a to jak o koncept z února 1423, tak o finální verzi z října téhož roku.

²⁰ Viz kapitola Literatura.

Dalším druhem pramenů (kromě listin a městských knih) jsou pro období husitských válek zprávy kronikářů. Kronik je poměrně velké množství (z autorů těchto kronik se dá jmenovat např. Windecke, dvořan a životopisec Zikmunda Lucemburského, Bartošek z Drahonic, Eneáš Silvius Piccolomini atd.), pro potřeby této práce jsem z časových důvodů zvolil kroniku Vavřince z Březové,²¹ která ve vztahu k Moravě a Petrovi popisuje zvláště jednání čáslavského sněmu a Zikmundovo podzimní tažení na Moravu v roce 1421. Dalším vyprávěcím pramenem, kde se dají získat informace zejména o bitvě u Vyšehradu roku 1421 a účasti moravských šlechticů v ní, jsou *Staré letopisy české*.²²

Celkově se dá o pramenech k osudům Petra Strážnického z Kravař říci, že jsou opravdu různorodé. Pro studium života šlechtice a vývoje jeho majetku na přelomu 14. a 15. století jsou povinným základem zemské desky a knihy půhonné a nálezové, kde se v převážně latinsky psaných zápiscích dají získat informace jak o panstvích dané osoby, tak také o jeho rodinných a i politických vazbách. Důležité jsou zde také listiny týkající se přímo Petra Strážnického, těch však není příliš velké množství. Se stejným problémem nedostatku pramenů se potýkáme také v období husitských válek, přičemž je množství pramenů o dění na Moravě mnohem menší než o situaci v Čechách. Díky tomu jsou již snad téměř všechny prameny všeobecně známy a moc nových objevů se zde očekávat nedá. Jako největší možnost jak pramennou základnu o husitské Moravě rozšířit bych viděl ve studiu listin vydávaných Albrechtem V., které dnes známe víceméně pouze v podobě regist u Lichnowského a Kurze.

2.2 Literatura

Literatura k tématu života a osudů Petra Strážnického z Kravař se dá rozdělit do tří hlavních skupin: publikace zabývající se rodem pánů z Kravař a jeho členy, publikace věnující se celozemským dějinám, v našem případě hlavně moravským, a studie a knihy zaměřené na důležité osobnosti pohnuté doby na přelomu 14. a 15.

²¹ *Vavřince z Březové kronika husitská*. Ed. GOLL, Jaroslav. In: *Fontes rerum bohemicarum* (dále jen *FRB*) V. Praha 1893.

²² Pracoval jsem se edicemi *Starí letopisové čeští*. Ed. PALACKÝ, František. In: Dílo Františka Palackého II. Vydal Jaroslav Charvát. Praha 1941. a *Staré letopisy české z vratislavského rukopisu novočeským písmem*. Ed. ŠIMEK, František. Praha 1937.

století. Do všech těchto skupin by se dalo zařadit dílo Bartoloměje Paprockého z Hlohol *Zrcadlo slavného markrabství moravského*²³ ač jde o dílo s dost nespolehlivými informacemi (Petr zde např. vystupuje jako bratr Lacka z Kravař a umírá již v roce 1420), které od něj převzali i pozdější autoři. Přesto je však Paprockého *Zrcadlo* zajímavým dílem o moravské středověké šlechtě a heraldice.

Z autorů, kteří se u nás podrobněji zabývali historií rodu pánů z Kravař je na prvním místě potřeba jmenovat Františka Dvorského, který se ve svém dvousvazkovém díle *O starožitném panském rodě Benešoviců* zabýval zkoumáním rozrodu Benešoviců a pánům z Kravař věnoval celý druhý svazek.²⁴ F. Dvorský se zde kromě počátků rodu zabývá také každým členem zvlášť a ve svém výkladu se zaměřuje hlavně na majetkoprávní poměry. Z pramenů se opírá především o moravské zemské desky a knihy půhonné a nálezové. Ale i když je jeho práce dost založena na pramenech (včetně jejich citací), objevují se zde pasáže, u kterých není úplně jasné, odkud autor čerpal. To se v případě osoby Petra Strážnického z Kravař projevuje zvláště v části o jeho rodině, kde zná F. Dvorský překvapivě mnoho podrobností, aniž by uváděl zdroje, ze kterých je získal.

O revizi Dvorského údajů a opravu některých informací se postaral Tomáš Baletka, který ve své vynikající práci *Páni z Kravař*²⁵ v mnohém doplnil a rozšířil dnes již postarší Dvorského dílo. Baletka se zde kromě členů rodu pánů z Kravař zabýval i jejich doménami a klientelou. Už samotný formát publikace mu však znemožnil učinit podrobnější analýzy ve vztahu významných členů rodu k husitské revoluci a husitství vůbec. V obrazové příloze pak také dodává i fotografie pečeti významných členů rodu.

Kromě všeobecné literatury o pánech z Kravař se jim věnují i studie zaměřující se na konkrétní osobnosti či události, do kterých jednotliví členové kravařského rodu zasahovali. Ze studií k osobnostem významných členů je potřeba jmenovat hlavně Václava Štěpána, který se soustavně věnoval zvláště osobě Lacka z Kravař.²⁶ V.

²³ PAPROCKÝ, Bartoloměj z Hlohol: *Zrcadlo slavného markrabství moravského*. Olomouc 1593.

²⁴ DVORSKÝ, František: *O starožitném panském rodě Benešoviců. Část II. O rodě pánů z Kravař*. Brno 1910.

²⁵ BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař. Z Čech až na konec světa*. Praha 2003.

²⁶ Učinil tak zvláště ve studiích ŠTĚPÁN, Václav: *Osobnost Lacka z Kravař. Část 1: Lackův politický vzestup*. Časopis Matice moravské (dále jen ČMM), 1991, č. 2, s. 217-238 a *Část 2: Na vrcholu politické dráhy*. ČMM, 1993, č. 1, s. 11-41. Shrnutí svého výzkumu Lacka z Kravař poté podal ještě v ŠTĚPÁN, Václav: *Muž u zrodu husitské revoluce Lacka z Kravař*. In: *Osobnosti moravských dějin (1)*. Brno 2006, s. 115-128.

Štěpán se ještě v jedné kratší studii zabývá rolí pánů z Kravař při vzniku a šíření husitství, jde však o práci dost zkratkovitou, jejímž těžištěm je zvláště osoba Lacka z Kravař. Dále se zde V. Štěpán zabývá důležitou událostí v rámci rodu pánů z Kravař, a to sporem Lacka s dalším významným představitelem rodu Petrem Plumlovským z Kravař.²⁷

Literatura zabývající se místy, která vlastnili nebo na nich působili páni z Kravař je velmi rozsáhlá, proto jsem z této literatury vybral především publikaci Jiřího Juroka *Moravský severovýchod v epoše husitské revoluce*.²⁸ Kromě samotného textu je tato kniha doplněna také edicí některých nevydaných nebo zastarale vydaných pramenů k této lokalitě v daném období a mapkami pozemkové držby na severovýchodní Moravě v letech 1415, 1420, 1437 a 1470. Jedním z nejdůležitějších majetků Petra Strážnického z Kravař, strážnickým panstvím, se zabýval v rámci Vlastivědy moravské František Dvorský.²⁹ Dvorského práci dále rozvíjel Jan Skácel ve své knize *Čtení o Strážnici*,³⁰ kde se však více než panství a osobnostem Kravařů zaměřuje na samotné město a jeho rozvoj. Nejnověji se Strážnici a Kravařům v 15. století věnoval ve své studii *Strážnice od počátku husitství do konce 15. století* Libor Jan v rámci sborníku vydanému k 700. výročí první písemné zmínky o Strážnici.³¹

Základní přehled dějin středověké Moravy podává Josef Válka v prvním díle rozsáhlého projektu *Dějiny Moravy*.³² Pro období přelomu 14. a 15. století je pak nejdůležitější publikace Jaroslava Mezníka *Lucemburská Morava 1310–1423*.³³ Z tohoto díla jsou pro osudy Petra Strážnického z Kravař nejdůležitější zvláště poslední kapitoly, ve kterých však bohužel i sám autor přiznává, že období po smrti markraběte Jošta (tj. od roku 1411) psal již téměř se sebezapřením, jen aby ve výkladu dospěl až k předání Moravy Albrechtovi V. v roce 1423. V této kapitole se Mezník již téměř výhradně opírá o studie Josefa Války k počátkům a průběhu husitství na Moravě, čímž samozřejmě jinak vynikající práce trochu strádá.

²⁷ ŠTĚPÁN, Václav: *Úloha pánů z Kravař při vzniku husitského hnutí*. Časopis slezského muzea XX/1971, s. 10-21.

²⁸ JUROK, Jiří: *Moravský severovýchod v epoše husitské revoluce*. Nový Jičín 1998.

²⁹ DVORSKÝ, František: *Strážnický okres*. Brno 1914.

³⁰ SKÁCEL, Jan: *Čtení o Strážnici*. 2. vydání. Strážnice 1999.

³¹ JAN, Libor: *Strážnice od počátku husitství do konce 15. století*. In: PAJER, Jiří a kol.: *Strážnice. Kapitoly z dějin města*. Strážnice 2002, s. 61-74.

³² VÁLKA, Josef: *Dějiny Moravy I*. Brno 1991.

³³ MEZNÍK, Jaroslav: *Lucemburská Morava 1310–1423*. Praha 1999.

Klíčovým obdobím v životě Petra Strážnického z Kravař byla bez pochyby doba po upálení mistra Jana Husa a následné husitské války, do jejichž průběhu na Moravě často zasahoval. Literatura zabývající se husitstvím a husitskými válkami je však velmi rozsáhlá, proto se v této práci soustředím hlavně na díla zabývající se dějinami Moravy. Základní přehled literatury k husitství (jak české tak zahraniční) k roku 1995 podává přední český odborník na dějiny husitství František Šmahel v prvním svazku svého monumentálního čtyřdílného díla *Husitská revoluce*.³⁴ Protesty české moravské šlechty se pak ve svém díle zabýval Václav Novotný.³⁵

O samotné sepsání dějin Moravy v době husitských válek se pokusil již Tomáš Pešina z Čechorodu ve svém díle *Mars Moravicus*,³⁶ které však bývá často oprávněně kritizováno.³⁷ Zpracování uceleného přehledu vývoje a průběhu husitských válek na Moravě se poté historici dlouho vyhýbali a pokusil se o něj až Augustin Neumann ve své knize *K dějinám husitství na Moravě*.³⁸ Neumann se k husitství staví dost kriticky (sám byl katolickým knězem) a neváhá využít každé příležitosti ke zdůraznění krutosti husitů. V celé této práci se také vyskytuje spousta faktografických chyb (např. Petr Strážnický z Kravař je zde uveden jako bratr Lacka z Kravař), avšak některé Neumannovy postupy (mezi jinými i porovnávání jmen z exkomunikační buly proti markraběti Prokopovi z roku 1399 s podpisy na stížných listech proti upálení mistra Jana Husa) ukazují možnosti, jak lze jinak přistupovat k nám známým pramenům k dějinám husitství. Kritiku Neumannova díla provedl poměrně záhy Rudolf Urbánek, který však sám dějiny Moravy za husitství nese-psal.³⁹

Zatím posledním a nejpodrobnějším pokusem o zachycení průběhu husitských válek na Moravě je série studií Josefa Války vycházejících v 80. letech 20. století. Souhrnně tyto studie vyšly v rámci sborníku *Husitství na Moravě. Náboženská snášenlivost. Jan Amos Komenský*.⁴⁰ Válka zde podrobuje kritice dřívější pokusy

³⁴ ŠMAHEL, František: *Husitská revoluce I. Doba vymknutá z kloubů*. 2. vydání. Praha 1995, s. 11-53.

³⁵ NOVOTNÝ, Václav: *Hus v Kostnici a česká šlechta*. Praha 1915.

³⁶ PEŠINA z Čechorodu, Tomáš: *Mars Moravicus*. Praha 1677.

³⁷ Zvláště u starších autorů, např. Dvorského či Bretholze, dochází v jejich dílech k takřka úplné ignoranci Pešiny, i když mu v poslední době třeba Josef Válka přiznává určité zásluhy. Problematické však je, že některé prameny, které Pešina cituje, se nedochovaly, což značně znesnadňuje eventuální možnost kritického vydání Pešinoва díla.

³⁸ NEUMANN, Augustin: *K dějinám husitství na Moravě*. Olomouc 1939.

³⁹ URBÁNEK, Rudolf: *K historii husitské Moravy*. ČMM, 1939–1940, s. 229-314.

⁴⁰ VÁLKA, Josef: *Husitství na Moravě. Náboženská snášenlivost. Jan Amos Komenský*. Brno 2005. Jmenovitě jde o studie *I. Morava roku 1421*, s. 9-36; *II. Počátek války o Moravu (1422–1423)*, s. 37-62; *III. Vrchol bojů o Moravu (1423–1425)*, s. 63-90; *IV. Hegemonie husitů na Moravě (1426–1434)*, s. 91-116 a *V. Cesta Moravy ke kompaktátům*, s. 117-147.

postihnout dějiny Moravy za husitských válek a snaží se rozklíčovat i některé pasáže z Pešiny. Ani tento základní kámen pro studium husitské Moravy se však nevyhnul některým faktografickým chybám (Petr Strážnický je zde pro změnu synem Lacka z Kravař, i když vztah Petra a Lacka přesvědčivě vysvětlil už F. Dvorský v roce 1910). Válka zde také operuje s některými pojmy, které by si zasloužily hlubší analýzu, např. pojem „skupina Petra Strážnického z Kravař“.

Z konkrétnějších prací k dějinám husitské Moravy je potřeba jmenovat již postarší práci Bertolda Bretholze *Die Übergabe Mährens am Herzog Albrecht V. von Österreich im Jahre 1423*, kde se autor, jak již název napovídá, věnuje předání markrabství moravského Zikmundem Lucemburským do rukou rakouského vévody Albrechta V.⁴¹ Kromě samotného aktu předání a podmínek, za kterých k němu došlo, se B. Bretholz zabývá i situací na Moravě od procesu s mistrem Janem Husem v Kostnici. Na konci publikace ještě B. Bretholz vydává některé významné listiny týkající se těchto událostí. Jen je trochu škoda, že svůj výklad B. Bretholz uzavřel samotným předáním Moravy a už se dál nezabýval následnými Albrechtovými potížemi s její pacifikací.

Dalším dílčím tématem týkajícím se nejen dějin Moravy, ale i života Petra Strážnického z Kravař, jsou výpravy husitů do okolních zemí (tzv. spanilé jízdy). Z těchto výprav se Petra dotýkaly hlavně výpravy do sousedních Uher, o kterých pojednává monografie Branislava Varsika *Husitské revolučné hnutie a Slovensko*.⁴² Varsik zde podrobuje revizi dřívější práce hlavně maďarských historiků a zodpovídá některé dříve nejasné otázky (např. o roli Jana z Mesenpeku za husitských válek). Kromě tažení husitů na území dnešního Slovenska se zabývá také posádkami, které zde husité od roku 1431 zanechávali. Varsik zde čerpá hlavně z korespondence bratislavské městské rady, která pomáhá osvětlit některé dříve nejasné události. Na konci knihy jsou mimo jiných pramenů vydány i některé z těchto důležitých dopisů.

Ze studií a monografií o osobnostech, se kterými přišel Petr Strážnický z Kravař do styku, bych zdůraznil hlavně díla věnující se postavě Albrechta V. Habsburského, v této době vévodu rakouského a od roku 1423 také markraběte moravského. Pro vývoj situace na Moravě nejen od roku 1423 jde o naprosto klíčovou

⁴¹ BRETHOLZ, Bertold: *Die Übergabe Mährens am Herzog Albrecht V. von Österreich im Jahre 1423*. Wien 1893.

⁴² VARSIK, Branislav: *Husitské revolučné hnutie a Slovensko*. Bratislava 1965.

osobu. Albrechtovi však zatím v česky psané literatuře nebyla věnována větší pozornost,⁴³ proto je potřeba se obrátit hlavně na starší německy píšící autory. Z nich bych jmenoval dvousvazkové dílo Franze Kurze *Österreich unter K. Albrecht dem Zweyten*.⁴⁴ Ač jde již o starší publikaci, tak si stále udržuje své kvality a je hojně citována i v dílech o husitské Moravě. Na konci každého svazku pak Kurz ještě vydává některé důležité listiny, takže slouží i jako základní edice k životu Albrechta V.

Podobně jako Kurz přistupuje k Albrechtovi ve svém díle i Ernst Maria Fürst von Lichnowsky v pátém svazku svého monumentálního díla *Geschichte des Hauses Habsburg*.⁴⁵ Toto dílo je dodnes aktuální zvláště kvůli tomu, že Lichnowsky na konci vydává několik tisíc regest důležitých listin.

Z dalších osobností husitské Moravy se dostalo studii Vilémovi z Pernštejna, kterému se věnoval František Hoffmann.⁴⁶ F. Hoffmann se zde zabývá hlavně činností lapkovských družin a jejich spojením s osobou Viléma z Pernštejna. Kromě toho se zde F. Hoffmann zabývá také příslušností Viléma k husitské straně na Moravě a jeho cestě k moravskému hejtmanství po smrti Jindřicha Plumlovského z Kravař. Méně už toho bylo napsáno o litomyšlském a olomouckém biskupovi Janu Železném. Zde si, kromě občasných zmínek v dílech o husitské Moravě, musíme vystačit s nedokonalým článkem Thomase Krzencka ze sborníku *Osobnosti Moravy (1)*.⁴⁷ Krzenck se zde věnuje hlavně původu a počátkům působení Jana Železného a pro kritická léta v čele olomoucké diecéze za husitských válek nepřináší nic nového.

Celkově je literatura k tomuto tématu spíše staršího data, zvláště o Albrechtovi jsou téměř všechna díla ještě z 19. století, i když některé své kvality si udržela dodnes. K dějinám husitské Moravy existuje taktéž hlavně starší literatura různé kvality, z níž dodnes nejpodrobnější jsou zmiňované studie Josefa Války o husitských válkách z 80.

⁴³ Z česky psané literatury bych zde zmínil pouze článek Tomáše Baletky – BALETKA, Tomáš: *Albrecht V. Habsburský (1411–1439), jeho vláda na Moravě a první pokus o „Podunajskou monarchii“*. In: *Vládcové Moravy. Kniha statí ze stejnojmenného cyklu přednášek*/ [Ed.]: MITÁČEK, Jiří. Brno 2007, s. 83-98.

⁴⁴ KURZ, Franz: *Österreich unter K. Albrecht dem Zweyten. Erster und zweyter Theil*. Wien 1835.

⁴⁵ LICHNOWSKY, Ernst Maria Fürst von: *Geschichte des Hauses Habsburg. Fünfter Theil. Vom Regierungsantritt Herzog Albrecht des Vierten bis zum Tode König Albrecht des Zweiten*. Wien 1841.

⁴⁶ HOFFMANN, František: *Vilém z Pernštejna. Pokus o portrét moravského pána husitské doby*. ČMM, 1968, č. 1-2, s. 163-186.

⁴⁷ KRZENCK, Thomas: *Prelát táhne do války. Jan Železný*. In: *Osobnosti Moravy (1)*. Brno 2006, s. 129-153.

let 20. století. V nedávné době se tedy nejvíce pozornosti dostalo pánům z Kravař a jejich panstvím v rámci publikací a studií Tomáše Baletky, Jiřího Juroka a Libora Jana.

3. Petrův život do roku 1420

3.1 Rodina a mládí

Petr Strážnický byl příslušníkem moravského šlechtického rodu pánů z Kravař, konkrétně jeho strážnické větve. Tato větev odvozuje svůj původ od Beneše II. z Kravař, který byl synem Drslava z Kravař.⁴⁸ Beneš II. z Kravař se stal také prvním doloženým Kravařem, který držel strážnické panství. Beneš se stal také nejvyšším komorníkem olomoucké cúdy, když tento úřad zastával v letech 1371–1375.⁴⁹ Zemřel nejspíše někdy v průběhu roku 1375 a zůstali po něm dva synové – Václav a Petr. Ti si také rozdělili panství svého otce, přičemž starší Václav získal panství strážnické a mladší Petr panství plumlovské, čímž se stal zakladatelem linie plumlovských Kravařů.⁵⁰

Po Benešovi II. z Kravař obsadil úřad nejvyššího komorníka olomoucké cúdy jeho starší syn Václav,⁵¹ který se svým bratrem Petrem následně vstoupil na spolek.⁵² Václavovou manželkou a tedy i matkou jeho jediného syna Petra (II.) byla Alžběta, o které se však pro nedostatek pramenů nic bližšího říci nedá.⁵³ Pouze 2. června 1390 vstoupila na spolek na své věno, které měla pojištěné na vesnicích Rozumice a Kouty, s Petrem Plumlovským.⁵⁴

Ve funkci nejvyššího komorníka olomoucké cúdy se Václav Strážnický naposledy připomíná 8. ledna roku 1379.⁵⁵ V tomto úřadu ho vystřídal jeho příbuzný

⁴⁸ BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 72.

⁴⁹ JAN, Libor: *Počátky Strážnice a panství pánů z Kravař*. In: PAJER, Jiří a kol.: *Strážnice. Kapitoly z dějin města. Strážnice 2002*, s. 55. Beneš je zde doložen k roku 1350, už v roce 1302 však ve Strážnici datuje Milota z Benešova (více známý jako Milota z Dědic), který byl taktéž z rozrodu Benešoviců. Jestli však už v této době drželi Strážnici Kravařové je pro nedostatek pramenů stále zahaleno tajemstvím.

⁵⁰ BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 79.

⁵¹ Podle Václava je psána III. kniha olomouckých zemských desk od roku 1376. *ZDO III*, s. 89, č. 1.

⁵² Stalo se tak hned v roce 1376 na prvním otevření zemských desk od smrti jejich otce. *ZDO III*, s. 93, č. 10.

⁵³ BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 80. F. Dvorský (DVORSKÝ, František: *O starožitném panském rodě Benešoviců II*, s. 93) se domnívá, že mohlo jít o Alžbětu z Lomnice, tato informace se ale potvrdit nedá.

⁵⁴ *CDM XV*, s. 265-266, č. 304. Srov. JAN, Libor: *Počátky Strážnice a panství pánů z Kravař*, s. 56.

⁵⁵ *ZDO III*, s. 116, č. 477.

Vok z Kravař nejspíše někdy v první polovině roku 1380.⁵⁶ Někdy v následujících měsících Václav Strážnický z Kravař umírá.⁵⁷ Václavovou smrtí je také ohraničena doba možného narození jeho syna Petra, protože bližší informace o Petrovu příchodu na svět z pramenů nezjistíme.

Správcem Václavova majetku a také i poručníkem jeho jediného syna Petra, který byl v této době ještě právně nezpůsobilý, se na základě spolku uzavřeného s Václavem v roce 1376 stal Václavům mladší bratr Petr Plumlovský z Kravař. Ten také brzy po smrti svého bratra začal vyvíjet, jak bylo ostatně jeho zvykem, horečnou aktivitu a rozšiřoval strážnické panství. V roce 1384 odkoupil Petr Plumlovský pro svého synovce vesnici Vrbku od Jindřicha Pluha z Rabštejna a snad ještě před tím získal městečko Lipov.⁵⁸ Jako rok zapsání Lipova Petrovu poručníkovi Petrovi Plumlovskému uvádí L. Jan 1381, kdy Stibor, Vernuš a Vilém z Lipova prodávají městečko Lipov, není však uveden kupec.⁵⁹ Že se jedná o Petra Plumlovského, usuzuje L. Jan z toho, že zde v roce 1392 zapisuje věno Kateřině, manželce Stracha z Kokor.⁶⁰ Lipov tedy nejspíše Petr Plumlovský pořídil ještě pro sebe, protože už o rok dříve (tj. roku 1391) byl jeho synovec Petr Strážnický právně způsobilý a tudíž už mohl nakládat se svými majetky. Lipov tak Petr Strážnický získal až po smrti svého strýce, protože v roce 1417 zde nechává zapsat plat 30 hřiven Lickovi z Újezda.⁶¹ V roce 1384 vstoupili také Petr Plumlovský a Petr Strážnický na spolek na všechny své majetky s Benešem z Kravař a Petrem ze Šternberka.⁶²

Jak bylo již řečeno, byl Petr Strážnický z Kravař právně způsobilý již v roce 1391, kdy svědčí na zakládací listině kláštera augustiniánů v Prostějově, který založil Petr Plumlovský.⁶³ Kromě toho je ještě ustanoveno, že pokud Petr Plumlovský a jeho mužští potomci vymřou, mají veškerá práva přejít na prvním místě na Petra Strážnického, kterého Petr Plumlovský nazývá „náš syn – filiaster noster“, a jeho

⁵⁶ Na ustanovení markraběte Jošta a moravských pánů proti poddaným opouštějícím panství bez povolení z 26. července 1380 je již nejvyšším komorníkem Vok z Kravař, přičemž je však Václav ještě naživu.

⁵⁷ Poslední zmínku o Václavovi jako živém datuje Baletka (BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 82) do 25. ledna 1381, kdy je Václav jmenován jako účastník zasedání zemského soudu v Brně – „*Wenceslao et Petro de Crauar...*“ – ZDB VI, s. 143, č. 765.

⁵⁸ JAN, Libor: *Počátky Strážnice a panství pánů z Kravař*, s. 56.

⁵⁹ ZDO IV, s. 127, č. 58.

⁶⁰ ZDO VI, s. 202-203, č. 455. Viz také JAN, Libor: *Počátky Strážnice a panství pánů z Kravař*, s. 56.

⁶¹ JAN, Libor: *Počátky Strážnice a panství pánů z Kravař*, s. 56.

⁶² ZDO IV, s. 141, č. 346, 347.

⁶³ Zakládací listina je dána 1. listopadu na Plumlově – CDM XII, s. 40, č. 52. Do desk zemských byla vložena hned 29. června 1392 – ZDO VI, s. 197-199, č. 380.

potomky.⁶⁴ Ve starší literatuře se ještě objevuje zmínka o tom, že první zprávou o právní způsobilosti Petra Strážnického z Kravař je jeho svědectví ve sporu Petra Plumlovského a Bernardem z Tovačova z roku 1389. Jak však ukázal T. Baletka, došlo k tomuto sporu a jeho narovnání až v roce 1399.⁶⁵

Na to, že byl Petr Strážnický z Kravař uznán za dospělého až v roce 1391 můžeme usuzovat z toho, že na zemském soudu 24. června 1391 byl mezi účastníky jmenován jen Petr z Kravař (čili ještě nejspíše nebylo potřeba mezi dvěma kravařskými jmenovci rozlišovat),⁶⁶ kdežto v zápisu z 29. června 1392 už se Petr Plumlovský rozlišuje podle svého predikátu („...*Petro de Plumnaw*“).⁶⁷ V mezidobí ještě došlo v září 1391 k vydání výše zmíněné zakládací listiny prostějovského kláštera, kde již Petr Strážnický vystupuje jako způsobilý právních úkonů.

Pro bližší určení možného data Petrova narození by nám mohla posloužit kapitola ze sice později sepsané, ale o tradici se opírající *Knihy Tovačovské*. Zde je v kapitole č. 200 „o sirotčích létech“ popsán postup určování věku sirotek, popř. jakého věku musí sirotek dosáhnout, aby „měl léta“.⁶⁸ V podstatě zde existovaly dvě možnosti: tělesná prohlídka nebo dosažení u chlapců věku šestnácti a u dívek čtrnácti let. Vzhledem k tomu, že v době Petrova uznání za zletilého (nebo krátce před tím) ještě žila jeho matka a taktéž jeho nejbližší příbuzný Petr Plumlovský, tak se zdá, že tělesná prohlídka nemusela být nutná a Petr mohl nabýt zletilosti ve věku šestnácti let. To by také na základě výše psaných prvních zmínek o Petrovi jako dospělém z roku 1391 znamenalo, že se narodil nejspíše někdy během roku 1375.

Z následujícího období plného zmatků a další fáze bojů mezi markrabaty Joštem a Prokopem nemáme o Petrovi Strážnickém žádné zprávy. Objevuje se až v roce 1397, konkrétně 19. března, kdy svědčí u posledního pořízení Petra ze

⁶⁴ Nad tím, že je zde Petr Strážnický jmenován synem Petra Plumlovského vyjádřil znepokojení T. Baletka (BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 251), predikát „*dictum de Straznicz*“ však veškeré pochybnosti rozptyluje – těžko by se takto mohl zvat stejnojmenný syn Petra Plumlovského Petr. Navíc se oslovení „náš syn“ či „náš bratr“ objevuje i v jiných případech, kdy však znamená spíše projev náklonnosti než doslovnou rodinnou příslušnost.

⁶⁵ BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 251. Tato zpráva se objevuje celkem ve třech edicích pramenů (CDM XV, č. 394, s. 343-344, AČ XVI, s. 86 a AČ VI, s. 498), přičemž v AČ XVI je datum 11. října 1389, ale ve zbylých 1399.

⁶⁶ ZDO VI, s. 183, č. 133.

⁶⁷ ZDO VI, s. 197, č. 379.

⁶⁸ *Knihy Tovačovská, aneb pana Ctibora z Cimburka a z Tovačova paměť obyčejů, řádů, zvyklostí starodávných a řízení práva zemského v markrabství moravském*. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1868, s. 111. I když jde o dílo z pozdější doby, nedá se moc předpokládat, že by se tento proces v době sepsání *Knihy Tovačovské* nějak výrazně odlišoval od dřívějších postupů.

Šternberka, ve kterém dotyčný jmenuje poručníky svého zboží, které má na Moravě, Markvarda ze Šternberka a Petra z Kravař, kteří mají s jeho zbožím naložit tak, jak rozkázal.⁶⁹ Po následné smrti Petra ze Šternberka zabírá uspořádávání jeho majetkových poměrů velký prostor při opětovném otevření zemských desk v letech 1397–1398.⁷⁰

Z důvodu nepokojů a bojů totiž neprobíhala v letech 1393–1396 zasedání zemského soudu a tudíž ani nedocházelo k otvírání desk zemských. Desky byly otevřeny až v červenci roku 1397 v Olomouci a v červnu 1398 v Brně.⁷¹ Petr se zasedání roku 1397 nejspíše neúčastnil, protože jeho jméno se neobjevuje v úvodním zápisu mezi předními moravskými pány. V Brně následujícího roku je však již přítomen (24. června 1398). Jestli se ale účastnil následného zasedání v Olomouci (29. června) je však nejisté. V zápise je jmenován pouze „*Petro de Crawarn*“,⁷² podle toho, že je ale jmenován na jednom z předních míst hned po zemských úřednících, se však dá soudit, že jde spíše o Petra Plumlovského a ne mladého Petra Strážnického.⁷³

S výše zmiňovaným posledním pořízením a řešením pozůstalosti Petra ze Šternberka nejspíše souvisí také následný spor Petra Strážnického s Markvardem ze Šternberka z roku 1404. O tomto sporu máme zprávy díky listině, kterou vydal 2. června 1404 ve Veselí Markvard ze Šternberka.⁷⁴ Markvard v ní předává roli rozhodce Smilovi z Ronova a slibuje, že se jeho rozhodnutí podřídí pod pokutou 200 hřiven grošů, které by musel následně složit ve Strážnici.⁷⁵ Předmětem konfliktu těchto dvou pánů byla pře o rybník a louku. Nevíme, jak byl tato spor vyřešen, ale obě strany se nejspíše dohodly a nebylo proto třeba jít s celou věcí až k zemskému soudu. Poslední tečkou za spory s Markvardem bylo, když v roce 1407 (už po smrti Markvarta) vložil Petr Strážnický do zemských desk zápis, že se vzdává všech práv, které měl na panství Veselí, ve prospěch dědiců Markvarta.⁷⁶

⁶⁹ V listině je uvedeno pouze „Petr z Kravař“; že se zde jedná o Petra Plumlovského se dá usoudit podle toho, že ve svědečné řadě je poté výslovně jmenován „Petr mladší z Kravař, řečený ze Strážnice“.

⁷⁰ ZDO VI, s. 213, č. 642-648.

⁷¹ ZDO VI, s. 205-206, č. 513; ZDB VIII, s. 213, č. 1.

⁷² ZDO VI, s. 219, č. 739.

⁷³ Např. ve výše zmiňovaném zápisu z brněnského zasedání téhož roku je Petr Plumlovský jmenován taktéž v popředí, naproti tomu Petr Strážnický až „v hloubi pole“.

⁷⁴ AČ I, s. 143, č. 7.

⁷⁵ Více o obsahu listiny viz JAN, Libor: *Počátky Strážnice a panství pánů z Kravař*, s. 56.

⁷⁶ ZDO VII, s. 261, č. 349.

K tomu se naopak dostal pŕuhon Ješka ze Šternberka a Lukova na Petra Strážnického a následně také na Bohuše z Otěšic, odjinud z Kašperka ze dne 4. prosince roku 1406. Ješek oba pány obviňoval z toho, že mu pobrali jeho víno ze bzeneckých hor, které měl, jak sám uvádí, dány od obou markrabat (tj. Jošta i Prokopa). Petra pohnal z 80 hřiven grošů a Bohuše ze 120 hřiven. Jako poručníka si Ješek zvolil Vítka Kytku.⁷⁷ Celý tento spor mohl být pouze dohrou dřívějších bojů, protože jak upozorňuje T. Baletka, byl Ješek ze Šternberka a Lukova velkým odpůrcem markraběte Jošta,⁷⁸ naopak Petr Strážnický byl Joštovým stoupencem.⁷⁹ V letech 1407–1412 působil Petr u zemského soudu jako markraběcí posel k zemským deskám, a to dokonce i po Joštově smrti v roce 1411.⁸⁰ T. Baletka ještě nabízí hypotézu, že Petr Strážnický mohl od Jošta dokonce bzenecké panství získat, to se ale zdá být velmi málo pravděpodobné.⁸¹ Jak tento spor dopadl, nevíme, F. Dvorský však předpokládá, že byl Ješek soudem „odmrštěn“.⁸² Jediná informace, která by mohla naznačovat následný vývoj tohoto sporu je ta, že na Bohuše z Otěšic dostal Ješek přísud v obou pŕuhonech. O Petrovi v rozhodnutích soudu není řeč, proto se nejspíše s Ješkem dohodl mimo soud.⁸³

Někdy v této době se Petr Strážnický také oženil. Podle F. Dvorského došlo k Petrově svatbě někdy na konci 14. století a jako Petrovu manželku předpokládá Magdalenu z Pernštejna.⁸⁴ Jak F. Dvorský k tomuto jménu přišel, to není úplně jasné, zrovna v tomto místě svůj pramen necituje. V pramenech se mi však žádnou osobu tohoto jména dohledat nepodařilo, natož pak informace o tom, že by se mělo jednat o manželku Petra Strážnického. Proto je potřeba k Dvorského tvrzení přistupovat s velkou skepsí.⁸⁵ Na to, že ke svatbě došlo někdy na konci 14. stol., usuzuje F.

⁷⁷ *LCS I*, s. 186, č. 373-375.

⁷⁸ BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 252.

⁷⁹ MEZNÍK, Jaroslav: *Lucemburská Morava*, s. 411.

⁸⁰ *ZDO VII*, s. 251, č. 194-195; s. 261, č. 346; s. 275, č. 577. Jako Joštův posel vystupoval Petr Strážnický dokonce ještě i po smrti markraběte už ve funkci nejvyššího komorníka olomoucké cůdy na začátku roku 1412 – *ZDO VIII*, s. 294, č. 20 a s. 295, č. 21.

⁸¹ BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 252. Naopak Jaroslav Mezník si ve své studii o vývoji feudálního majetku na jihovýchodní Moravě myslí, že bzenecké panství kolem roku 1420 držel v zástavě od Václava IV. nebo Zikmunda Václav z Dubé, i když sám přiznává, že situace kolem bzeneckého panství je dost zamotaná – MEZNÍK, Jaroslav (jako autor uveden MATĚJEK, František): *Vývoj feudálního majetku na jihovýchodní Moravě ve 14. a 15. století*. ČMM, 1979, s. 106.

⁸² DVORSKÝ, František: *O starožitném panském rodě Benešoviců II*, s. 122.

⁸³ *LCS I*, s. 213.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Stejně skepticky k této informaci nejspíše přistupoval i T. Baletka, který se spokojil s tvrzením, že jméno nevěsty neznáme – BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 252.

Dvorský z toho, že v roce 1420 vystupuje v pramenech jako zletilý Petrův nejstarší syn Václav. Pokud bychom však přistoupili na to, že sirotek v *Knize Tovačovské* (s. 111) „má léta“ už v šestnácti letech a že u dětí ještě žijících rodičů nebude nějak velký rozdíl v určování věku, mohlo ke svatbě teoreticky dojít až na začátku 15. století, nejpozději roku 1404. Jde však pouze o hypotézu, protože z pramenů se o svatbě Petra Strážnického nic bližšího nedozvídáme. Děti měl Petr prokazatelně tři – syny Václava a Jiříka a dceru Kateřinu. F. Dvorský ještě zmiňuje dva syny, kteří měli zemřít ještě za Petrova života – Oneše (Ondřeje) a Beneše, opět však bez udání pramene, ze kterého tyto informace čerpal.⁸⁶

3.2 Sbližování s Lackem z Kravař

Bezesporu nejdůležitější událostí, která na začátku 15. století ovlivnila život Petra Strážnického z Kravař byl jeho odklon od strýce Petra Plumlovského z Kravař a následné sblížení s dalším mocným příbuzným Lackem Helfštejnským z Kravař. Tento proces byl dlouhodobější a jeho prvním výraznějším projevem bylo, když Petr Strážnický v roce 1406 vložil do zemských desk olomoucké cúdy, že jmenuje Lacka z Kravař poručníkem („*commissarium*“) všech svých statků, které v rámci olomoucké cúdy vlastní. Ve stejném roce tak učinil i Albrecht ze Šternberka a Lukova a Beneš z Kvasic.⁸⁷ Důkazem další spolupráce mezi těmito dvěma pány může být i to, že jsou v lednu roku 1407 spolu s Benešem z Kvasic vysláni markrabětem Joštem společně jako poslové k zemským deskám.⁸⁸

V této době se Petr Strážnický přestává objevovat na listinách svého strýce Petra Plumlovského a nejspíše dochází k určitému ochlazení vztahů mezi synovcem a strýcem. Právě totiž probíhal spor dvou mocných Kravařů, Petra Plumlovského a Lacka z Kravař o šternberské panství, které v této době neoprávněně držel Lacek. Petr

⁸⁶ DVORSKÝ, František: *O starožitném panském rodě Benešoviců II*, s. 136. F. Dvorský mohl tyto informace získat, společně s údaji o manželce Petra Strážnického, z nám neznámého pramene – existenci těchto dvou synů, stejně jako jménem Petrovy manželky si je F. Dvorský jistý. V jiných případech, když si není jistý, působí Dvorský více váhavě – používá slova „nejspíše“, „mohla být“ apod. Existenci oněch dvou synů neprokázal nejnověji ani Tomáš Baletka - BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 270.

⁸⁷ ZDO VII, s. 244, č. 84; s. 245, č. 95; s. 253, č. 255.

⁸⁸ ZDO VII, s. 261, č. 346.

spor vyhrál a nejspíše i následkem toho se poté Lacek na jaře roku 1407 odebral do Prahy.⁸⁹ Petr Strážnický však i nadále zůstával straníkem Lacka, což se dá doložit i tím, že společně s Albrechtem ze Šternberka Petr Strážnický připojuje svou pečeť k listině z 26. července 1408, kterou vydal Lacek z Kravař a již udělil právo odúmrti městu Bíteši.⁹⁰

O tom, že spor Petra Plumlovského s Lackem z Kravař nebyl tak vyhrocený, jak se někdy v literatuře uvádí, svědčí i to, že v listině vydané Petrem Plumlovským 25. července 1409 ve Šternberku se Petr zavazuje, že nebude překážet panoši Kunatovi Zilstrankovi ze Sobotína, kterému Lacek z Kravař dlužil sto hřiven a v rámci narovnání mu zapsal na Újezdě na šternberském panství plat deset hřiven.⁹¹ Petr Plumlovský v této listině dokonce Lacka nazývá svým bratrem, což by asi v případě vyhroceného konfliktu nečinil. Zajímavé je na této listině také pokračující sblížování Lacka z Kravař a Petra Strážnického, který zde vystupuje nikoliv jako rukojmí svého strýce Petra Plumlovského, ale Lackův. Na Lackově straně je jako rukojmí opět také Albrecht ze Šternberka a Lukova.

V létě roku 1410 také Petr Strážnický ručí za Pročka z Bouzova poté, co byl dotyčný potřetí propuštěn z vězení markraběte Jošta a zavazuje se, že teď už opravdu nebude v království českém ani uherském páchat škody.⁹² Jedním z dalších dokladů těsných vazeb mezi Lackem z Kravař a Petrem Strážnickým měl být list, který měli oba dva pánové v září 1410 údajně zaslat papeži Janovi XXIII.⁹³ Mělo se jednat o protest obou pánů proti zákazu kázání na soukromých místech. Kolem tohoto listu však stále panují spory o jeho autentičnosti. L. Jan tak například na základě výzkumů B. Kopičkové a A. Vidmanové tvrdí, že jde pouze o fingoovaný list vzniklý v rámci výuky rétoriky na pražské univerzitě.⁹⁴ Naproti tomu T. Baletka považuje důkazy hovořící o podvrhu za poměrně chabé a s úplným odsouzením listu váhá. Zde bych se však přiklonil na stranu odpůrců pravosti listu a to kvůli způsobu, jakým je podepsán. Objevuje se zde „...*Laczko magister curiae Rom. et Boh. regis, et Petrus frater ejus,*

⁸⁹ ŠTĚPÁN, Václav: *Úloha pánů z Kravař při vzniku husitského hnutí*. Časopis slezského muzea XX, roč. 1971, s. 15-16.

⁹⁰ CDM XIV, s. 36-37, č. 29. Albrecht ze Šternberka a Lukova byl manželem Lackovy dcery Elišky – BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 255.

⁹¹ CDM XIV, s. 87, č. 82.

⁹² CDM XIV, s. 136-138, č. 146. Kromě Petra za Pročka ručili i např. opavský vévoda Přemek, Lacek z Kravař či Albrecht ze Šternberka a Lukova.

⁹³ *Documenta*, s. 413-414.

⁹⁴ JAN, Libor: *Počátky Strážnice a panství pánů z Kravař*, s. 57.

barones baroniae de Krawarn“.⁹⁵ Že by o zrušení tohoto zákazu s Lackem nežádal jemu věkově bližší Pert Plumlovský je jasné, avšak zde se mi nezdá, že by Lacek Petra Strážnického oslovoval jako bratra. Mezi zmíněnými pány už byl určitý věkový rozdíl a navíc Lacek i jeho manželka Markéta z Pogorelle k Petrovi přistupovali spíše jako ke svému synovi, popřípadě synovci, jak ho také v jiných listinách nazývali. Proto bych vzhledem k této formulaci přistupoval k celému listu velmi obezřetně.

Dalším velmi zajímavým listem, o jehož pravosti však nikdo nepochybuje, je list, který v prosinci 1410 poslal Petr Plumlovský Jindřichovi z Rožmberka a ve kterém ho informuje, že ho zachvátila nemoc a nemůže proto k němu přijet. Zájem badatelů však poutá především jedna z posledních vět: „...*ať se neprohlásí, neb bych nerad viděl, by o tom kdo věděl, neb mám činiti s kecířem a jinými.*“⁹⁶ Mohlo se jednat o Lacka a v tu dobu jeho nejbližšího „spolustranika“ Petra Strážnického? To se z pramenů nejspíše nikdy nedozvíme, jisté je pouze to, že krátce po napsání tohoto listu Petr Plumlovský z Kravař umírá a jeho statky dědí jeho syn Jindřich.⁹⁷

Smrt strýce, se kterým si v posledních letech moc nerozuměl, paradoxně Petrovi Strážnickému otevřela cestu k vysokým úřadům. Petr Plumlovský totiž od roku 1406 zastával úřad nejvyššího komorníka olomoucké cúdy, což byli spolu se svým protějškem z Brna nejvyšší zemští úředníci hned po zemském hejtmanovi.⁹⁸ Poprvé se v tomto úřadu Petr Strážnický objevuje na zasedání zemského soudu v Olomouci 9. ledna 1412.⁹⁹ Jde zde jen o další doklad toho, že se přívržencům a „spolustraníkům“ Lacka Helfštejnského z Kravař v letech 1411–1415 dařilo v markrabství moravském obsazovat vrcholné pozice. Samotný Lacek, jenž se po svém sporu s Petrem Plumlovským v letech 1406–1407 odebral na jaře 1407 do Prahy,¹⁰⁰ zde získal královu důvěru a po jmenování jeho hofmistrem hned v roce 1407 se roku 1411 dostal i na pomyslnou špici zemských úřadů, když jej Václav IV. potvrdil ve funkci moravského zemského hejtmana.¹⁰¹ Kromě těchto úřadů ovládala skupina kolem Lacka také úřad

⁹⁵ *Documenta*, s. 414.

⁹⁶ *CDM XIV*, s. 155-156, č. 172.

⁹⁷ BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 112. Výše zmiňovaný list zaslaný Jindřichovi z Rožmberka je poslední zmínkou o Petrovi Plumlovském jako živém. S Jindřichem Plumlovským měl Petr Strážnický mnohem lepší vztahy, což dokládá i jejich společná koupě městečka Čechy od Smila z Meziboří. Tato koupě byla do zemských desk vložena v roce 1416 – *ZDO VIII*, s. 330, č. 636.

⁹⁸ MEZNÍK, Jaroslav: *Lucemburská Morava*, s. 404.

⁹⁹ *ZDO VIII*, s. 293, č. 1.

¹⁰⁰ ŠTĚPÁN, Václav: *Úloha pánů z Kravař při vzniku husitského hnutí*, s. 16.

¹⁰¹ Stalo se tak 16. února. ŠTĚPÁN, Václav: *Muž u zrodu husitské revoluce Lacek z Kravař*. In: *Osobnosti moravských dějin (1)*. Brno 2006, s. 123.

nejvyššího komorníka brněnské cúdy, kterým byl už na zasedání zemského soudu v roce 1415 další z přívrženců Husova učení Jan z Lomnice.¹⁰²

Jménem Petra Strážnického je vedena VIII. kniha olomouckých zemských desk, na rozdíl od svého předchůdce v úřadu nejvyššího komorníka olomoucké cúdy byl však Petr Strážnický nedůrazný a na zasedáních zemského soudu se moc neprojevoval. Přesto hned na jeho prvním zasedání zemského soudu a otevření desk došlo k dalšímu sblížení Petra s Lackem, když nechal Lacek do zemských desk zapsat, že podstupuje své poručnictví nad majetky a potomky zemřelého Beneše z Kvasic právě Petrovi Strážnickému.¹⁰³ Následně Petra také přijala na spolek na své věno 500 hřiven, které měla pojištěna na Kvasicích vdova po Benešovi Eliška z Cimburka.¹⁰⁴ Jinak se však Petra zasedání zemského soudu moc netýkala, všechnu pozornost na Moravě na sebe totiž poutal Lacek z Kravař.

3.3 Protesty roku 1415. Petr Strážnický poprvé zemským hejtmanem (1416–1419)

V této době se již blížila událost, která měla změnit dějiny nejen českých zemí. Na konci roku 1414 totiž odcestoval mistr Jan Hus na koncil do Kostnice, aby obhajoval své názory, zde byl ale 26. listopadu 1414 uvězněn, navzdory ochrannému glejtu, který mu vydal římský král Zikmund Lucemburský.¹⁰⁵ Tím se daly do pohybu události, jejichž přímým účastníkem se Petr Strážnický stal, i když byl ve stínu svého příbuzného Lacka z Kravař. Právě na Lackově hradě Velkém Meziříčí se v únoru roku 1415 odehrála schůze předních moravských šlechticů. Kromě Lacka se jí účastnili Boček z Kunštátu a Poděbrad, Erhard Skalský z Kunštátu, Vilém z Pernštejna, Jan z Lomnice, Hanuš z Lipé, Jošt Hecht z Rosic, Oldřich z Hlavatic a také Petr Strážnický z Kravař.¹⁰⁶ Výsledkem této schůze byl list zaslaný římskému králi Zikmundovi

¹⁰² ZDB XI, s. 289, č. 1.

¹⁰³ ZDO VIII, s. 297, č. 60.

¹⁰⁴ ZDO VIII, s. 298, č. 84.

¹⁰⁵ NOVOTNÝ, Václav: *Hus v Kostnici a česká šlechta*. Praha 1915, s. 6.

¹⁰⁶ AČ III, s. 182-183.

Lucemburskému, ve kterém ho upozorňují na to, že zjetím Jana Husa došlo k porušení ochranného glejtu, který mu Zikmund vydal, a prosí ho, aby zakročil v Husův prospěch a vymohl tím jeho propuštění z vězení.

Tato jejich iniciativa se však nesečkala s úspěchem a proto došlo 8. května k zaslání dalšího listu, tentokrát s Brna. Obsah tohoto listu je víceméně totožný s předchozím, opět se jeho autoři obracejí na Zikmunda a spíše než nějakými náboženskými argumenty o Husově pravdě ho o neoprávněnosti zadržení Jana Husa přesvědčují tím, že došlo k zjevnému porušení jeho glejtu, čímž utrpěla Zikmundova čest. Mezi podepsanými šlechtici se vyskytují téměř všichni, kteří se účastnili únorové schůze na Velkém Meziříčí (chybí pouze Hanuš z Lipé). Kromě těchto nejvýznamnějších šlechticů list podepsali i další méně významní (v této době probíhal v Brně sněm) – „*ceterique nobiles barrones nunc Brune congregati*“.¹⁰⁷ Inspirování akcemi moravských pánů zaslali obdobný list Zikmundovi i páni čeští. Jejich list zasláný 12. května téhož roku je téměř totožný s Lackovým únorovým listem.¹⁰⁸

Už ze samotné formulace listů a použité argumentace, kdy je kladen důraz hlavně na to, že Husovým uvězněním došlo k porušení Zikmundova ochranného glejtu a urážce českých zemí a jazyka („*všeckna koruna Česká i jazyk Slowenský jest pohaněn*“),¹⁰⁹ je jasné, že mezi podepsanými pány nemůžeme hledat nějaké náboženské fanatiky, ba nemusí jít ani o přímé podporovatele Husova učení. Hlavním argumentem je zde urážka českých zemí, což bylo pro pány nepřijatelné, nepopíratelný vliv na zmiňované šlechtice měl samozřejmě i Lacek z Kravař, který se za svého pobytu v Praze seznámil a nejspíše i spřátelil s Janem Husem.¹¹⁰ Pokud se na výše zmíněné listy díváme touto optikou, nepřekvapí nás pak ani ony domnělé „zrady“ pánů, kteří podepsali tyto stížné listy, ale za husitských válek přešli na stranu katolických pánů Zikmunda a Albrechta Habsburského. Čili ne každý, kdo tyto listy podepsal, musel být horlivým podporovatelem učení mistra Jana Husa.

¹⁰⁷ *Documenta*, s. 547-548. Taktéž v *AC III*, s. 183-184. V těchto edicích vydaných F. Palackým se mezi podepsanými Petr Strážnický neuvádí, došlo zde však nejspíše ke zkomolení dvou jmen, protože Jan z Lomnice (v této době nejvyšší komorník brněnské cúdy) je v obou edicích uváděn jako nejvyšší komorník olomoucké cúdy, kterým však byl Petr Strážnický. Ten se mezi podepsanými uvádí až ve vydání téže listiny v příloze u V. Novotného – NOVOTNÝ, Václav: *Hus v Kostnici a česká šlechta*, s. 50-52, č. 4.

¹⁰⁸ NOVOTNÝ, Václav: *Hus v Kostnici a česká šlechta*, s. 52-54, č. 5.

¹⁰⁹ Citace z listu zasláného Zikmundovi 8. května 1415 – NOVOTNÝ, Václav: *Hus v Kostnici a česká šlechta*, s. 50.

¹¹⁰ ŠTĚPÁN, Václav: *Úloha pánů z Kravař při vzniku husitského hnutí*, s. 16.

Ať už však byly důvody pánů pro podpisy protestních listů proti Husovu uvěznění jakékoliv, minuly se listy účinkem a Jan Hus byl v Kostnici 6. července 1415 upálen. Odesláním předchozích listů však aktivita českých a moravských šlechticů neskončila a na protest proti Husovu upálení byla zorganizována mohutná akce. 2. září 1415 došlo k sepsání protestního listu české šlechty. Tento list byl vyhotoven v celkem osmi provedeních a své pečeti k němu připojilo na 452 českých a moravských šlechticů (toto číslo je však zkresleno tím, že někteří páni list pečetili vícekrát – např. Lacek z Kravař).¹¹¹ Mezi všemi těmito pečetiteli samozřejmě nemohl chybět ani Petr Strážnický z Kravař.¹¹²

V návaznosti na tuto akci došlo 5. září k sepsání smlouvy, ve které se zavázali nebránit ve svobodném kázání slova božího. V dalších bodech ještě ujišťují o svém podřízení biskupům a papeži ve věcech „řádných kleteb“, v případech „neřádných kleteb“ si však vyhrazují právo odporu.¹¹³ V případě nutnosti se také páni zavázali, že si budou pomáhat. Ze svého středu si také zvolili své tři zástupce (Čeňka z Vartenberka, Lacka z Kravař a Bočka staršího z Kunštátu a Poděbrad), kteří měli dbát na dodržování této smlouvy. V případě, že by se těmto pánům něco stalo (tj. zemřeli by nebo odstoupili, čímž by však ztratili čest), měli být zvoleni noví pánové a to vždy tak, aby byl jeden zástupce Moravy a dva zástupci Čech. Dohoda byla uzavřena na šest let.¹¹⁴

V souladu s výše uvedenou smlouvou došlo nejspíše někdy k této době k události zmíněné ve Starých letopisech českých, konkrétně v rukopise O:

„*Také pan Lacek Moravský,*

¹¹¹ JURK, Jiří: *Moravský severovýchod*, s. 26. J. Jurk se dále zabývá i poměrem nižší a vyšší šlechty na protestech, přičemž mu vychází aktivnější účast nižší šlechty. Přesto mi nepřijde úplně správné omezit účast pánů a jejich (zvláště Lackovo) zaujetí pro Husův případ jen na to, že jim z celého Husova učení šlo jen o posílení vlastní feudální moci a omezení papežského fiskalismu (JURK, Jiří: *Moravský severovýchod*, s. 27). Z dalších autorů se podpisy na stížných listech podrobněji zabýval např. V. Novotný (NOVOTNÝ, Václav: *Hus v Kostnici a česká šlechta*) a A. Neumann (NEUMANN, Augustin: *K dějinám husitství na Moravě*, s. 37-40). A. Neumann se snaží dokázat širší účast na protestním listu u dřívějších přívrženců markraběte Prokopa (porovnává podpisy i se jmény exkomunikovaných z exkomunikační buly z roku 1399 namířené proti Prokopovi), ale neúspěšně.

¹¹² Názor, že představitelé nižší šlechty nečetli a nemohli znát obsah Husových traktátů a protestní list podepsali jen proto, že „byli polichoceni pozváním pánů“, jako např. Lacka z Kravař, než nějakým náboženským zapálením, vyslovil J. Mezník (MEZNÍK, Jaroslav: *Lucemburská Morava*, s. 412). S tímto názorem by se dalo souhlasit už kvůli výše zmíněnému rozboru použitých argumentů na protestních listech, kdy byl kladen důraz na čest českých zemí a Zikmunda jako jejich budoucího krále.

¹¹³ *Documenta*, s. 521-592.

¹¹⁴ *Documenta*, s. 590-593.

a pan Petr Strážnický,
a pan Heral Skalský,
a pan Jan Tovačovský,
ti sobě kněží Viklefův do Moravy nabrali,
aby tam krev boží rozdávali,
a na ně biskupové moravští velmi reptali,
*a oni na to málo tballi.*¹¹⁵

O tom, že byla v letech po Husově upálení situace kritická, svědčí i to, že kostnický koncil jmenoval pro Čechy a Moravu speciálního legáta na boj proti husitství. Tím vyvoleným se stal litomyšlský biskup Jan, který pro svou nesmlouvavost a boj proti husitství dostal později přezdívku „Železný“. Jedním z jeho prvních kroků bylo také dojednání společného postupu olomoucké a litomyšlské kapituly proti přívržencům Husa 25. července 1416.¹¹⁶ O tom, že jeho boj nebyl moc úspěšný, svědčí i výše zmíněný úryvek ze starých letopisů. Na Moravu se tedy dostali husitští kněží, což bylo umožněno i díky zmatkům, které byly ve vedení olomoucké diecéze. Po smrti biskupa Václava Králíka z Buřenic, který byl přívržencem krále Václava IV. (zemřel 12. září roku 1416) došlo k velkému sporu o to, kdo má stát v čele olomouckého biskupství.¹¹⁷ Rozhodovalo se mezi dvěma muži – na jedné straně stál nekompromisní litomyšlský biskup Jan, který byl populární hlavně v ostře protihusitských kruzích a na straně druhé byl Aleš z Březí (někdy jmenován také jako Alše nebo Albrecht), oblíbenec a favorit krále Václava IV.

Toto rozdělení se projevilo i ve volbě olomoucké kapituly, kdy byl nejdříve jednou částí zvolen Jan, poté však druhá skupina zvolila Aleše. Aleše také v této funkci potvrdil pražský arcibiskup Konrád z Vechty a problém s ním neměl samozřejmě ani Václav IV.¹¹⁸ V prosinci roku 1416 ale do situace zasáhl kostnický koncil, který v rámci svého tvrdého boje proti Husovým přívržencům a následovníkům jmenoval biskupa Jana administrátorem olomoucké diecéze. Boje však pokračovaly i nadále, a

¹¹⁵ *Starí letopisové čeští*. Ed. PALACKÝ, František. In: Dílo Františka Palackého II. Vydal Jaroslav Charvát. Praha 1941, s. 394.

¹¹⁶ MEZNÍK, Jaroslav: *Lucemburská Morava*, s. 413.

¹¹⁷ KRZENCK, Thomas: *Prelát táhne do války. Jan Železný*, s. 143.

¹¹⁸ KRZENCK, Thomas: *Prelát táhne do války. Jan Železný*, s. 143-144.

tak došlo v červnu 1417 z iniciativy kostnického koncilu k sesazení Aleše z Březi z pozice olomouckého biskupa a jeho nahrazení Janem. Aby pak Jan předešel dalším sporům, dohodl se z Alešem na výměně biskupství – Jan měl být biskupem olomouckým a Aleš litomyšlským.¹¹⁹ Po vyřešení těchto sporů se Jan pustil do řešení husitské otázky, když 5. února 1418 obeslal ony „okupátory far“, čili prohusitsky smýšlející kněze, aby se dostavili do Litomyšle. Mezi těmito knězi je jmenován i jistý „*Nicolaum Paulum dictum Kaysnar, occupatorem ecclesie in Straznicz*“.¹²⁰ Na panství Petra Strážnického se tak usídlili husitští kněží.

Při zběžném pohledu na tyto spory, které oslabovaly pozice olomouckého biskupství v boji proti šíření husitství, by se mohlo zdát, že postavení prohusitské šlechty na Moravě bylo neatraktivní. Ale i skupina zformovaná v dřívějších letech kolem Lacka z Kravař zažila velkou ztrátu, když sám velký Lacek z Kravař nejspíše někdy na konci roku 1416 zemřel. Poslední zmínka o něm jako o živém je z 6. července roku 1416.¹²¹ Lackova smrt bezpochyby Petra hluboce zasáhla, vždyť šlo o osobu, která se mu v předcházejících letech stala nejbližší.¹²² Opět se mu však díky úmrtí významného člena rodu otevřela cesta k vysokým úřadům. Byl to totiž právě Petr Strážnický, kdo se po Lackovi stal moravským zemským hejtmanem a stanul tak prakticky v čele Moravy.¹²³ Originál Petrovy jmenovací listiny se nezachoval, známe ale vidimus krále Vladislava Jagellonského z roku 1487, kde je latinský opis.¹²⁴ Český překlad téže listiny se pak nachází v Knize Tovačovské.¹²⁵ Originální listina má jako datum uveden pouze rok 1417, v témže roce už však Petr jako hejtman vystupuje 26. června na zasedání zemského soudu v Olomouci.¹²⁶ K Petrovu jmenování tedy došlo někdy na začátku roku 1417, čili nedlouho po smrti Lacka z Kravař. Význam této jmenovací listiny je velký už z toho důvodu, že z ní lze zjistit plat, který jako nejvyšší zemský úředník na Moravě Petr Strážnický pobíral. Plat činil 800 hřiven a dvacet

¹¹⁹ K této výměně došlo 7. května 1418 – MEZNÍK, Jaroslav: *Lucemburská Morava*, s. 414.

¹²⁰ BRETHOLZ, Bertold: *Die Übergabe Mährens*, s. 86-87. V této době ve Strážnici také nejspíše působil Bedřich ze Strážnice, jehož chvíle slávy však měly teprve přijít.

¹²¹ BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 222.

¹²² Dokladem toho je už zmiňovaný list, který měl být v roce 1410 odeslán papeži Janovi XXIII. – i kdyby byl falzem vzniklým v rámci výuky na pražské univerzitě, tak by ukazoval, že i na veřejnost působili tito dva páni jako bratři a blízcí spolupracovníci.

¹²³ Jak totiž zmiňuje J. Mezník, navštívil po roce 1411 (čili po smrti markraběte Jošta) Václav IV. Moravu jen jednou (MEZNÍK, Jaroslav: *Lucemburská Morava*, s. 404).

¹²⁴ *AČ X*, s. 297-299.

¹²⁵ *Knihy Tovačovské*, s. 18-19.

¹²⁶ *ZDO IX*, s. 331, č. 1. Ve funkci nejvyššího komorníka olomoucké cúdy Petra nahradil Vilém z Pernštejna.

drajlinků vína.¹²⁷ V listině se také objevují pravomoci zemského hejtmana a podkomořího.¹²⁸

Hned na prvním zasedání zemského soudu po jeho jmenování do úřadu přijímá Petra Strážnického Markéta z Pogorelle, vdova po Lackovi z Kravař, na spolek na její věno.¹²⁹ Dalším důkazem dobrých vztahů Petra Strážnického s Markétou je listina z 6. prosince roku 1418,¹³⁰ kde se Petr zavazuje, že pokud by Markéta zemřela, dohlédne na vykonání její poslední vůle.¹³¹ Jako svědek je u této listiny i Jindřich Plumlovský z Kravař, syn Petra Plumlovského. Jde o další doklad, že Jindřichovy vztahy s Petrem Strážnickým byly dobré a nebyly moc ovlivněny dřívějším odklonem Petra Strážnického od Jindřichova otce.

Navzdory názorům, že v letech 1416–1420 docházelo na Moravě k velkým nepokojům a zintenzivnění činností bojových družin, svědčí poměrně časté zasedání zemského soudu a otvírání zemských desk o tom, že situace rozhodně nebyla tak kritická.¹³² Co se týče Petra Strážnického, tak kromě, řekněme, duchovního dědictví získal po smrti Lacka také správu nad jeho velkým majetkem a poručenství dětí, o které se dříve staral Lacek (např. poručenství Jiříka ze Šternberka a Lukova či Jana Jičínského z Kravař).¹³³ S tím však byly spojeny i majetkové spory, při nichž pohnala Petra Lackova dcera Eliška, vdova po Albrechtovi ze Šternberka, kvůli panství Helfštejn. Nároky Elišky soudem uznány nebyly.¹³⁴ Za zmínku určitě stojí také to, že

¹²⁷ *Knihy Tovačovská*, s. 19.

¹²⁸ Tamtéž, s. 18-19. Podkomořím byl v této době Oldřich z Hlavatec.

¹²⁹ *ZDO IX*, s. 335, č. 59.

¹³⁰ SOA Třeboň, oddělení Třeboň, fond Cizí rody – Listiny I. 1286–1826, sign. z Kravař 5A, inv. č. 110, kart. 22.

¹³¹ Prakticky se zavazuje vyplatit předem určené částky Markétině příbuzné Hedvice z Pogorelle a lipenskému špitálu za spásu Markétiny duše. V návaznosti na onu výše zmíněnou problematickou listinu z roku 1410 (viz pozn. 93) – v listině z roku 1418 Petr nazývá Markétu svou stryčí (tj. manželkou svého strýce); pokud bychom připustili možnost, že v roce 1410 se Lacek a Petr nazývali „bratři“, nedávalo by později oslovení „strynce“ moc smysl.

¹³² V době Petrova hejtmanství byly olomoucké desky zemské otevřeny 26. června 1417, 8. ledna 1418 a 25. července 1418; brněnské byly otevřeny 5. července 1417 a 11. července 1418. Vynechán byl pouze rok 1419, což je ve srovnání dřívějších nepokojů a bojů na Moravě za markraběcích válek výrazné zlepšení. K bojovým družinám a jejich činnosti více HOFFMANN, František: *Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce*. Tábořský archiv 6, 1994.

¹³³ V listině z 31. ledna 1419 děkuje Jiřík svým poručníkům, mezi nimi i Petrovi Strážnickému a Janovi z Lomnice, které mu poručil jeho děd Lacek z Kravař. *AC I*, s. 147-148. Obdobný list, ve kterém děkoval svým poručníkům Petrovi Strážnickému, Benešovi Krumlovskému z Kravař a Janovi z Lomnice, vydal Jan Jičínský z Kravař 9. února 1421 na hradě Štramberku – SOA Třeboň, oddělení Třeboň, fond Cizí rody – Listiny I. 1286–1826, sign. z Kravař 7, inv. č. 114, kart. 23.

¹³⁴ O těchto sporech viz BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 255-256.

se Petr Strážnický rozhodl po kouscích rozprodat panství Kravaře.¹³⁵ Co přesně jej vedlo k tomu, aby prodal panství s velkým symbolickým významem pro jeho rod, nevíme.

Do této situace na Moravě, kdy se na zasedáních zemského soudu řešily hlavně spory o Lackovy majetky, zasáhla markrabství zpráva, že v Praze vypukla v létě 1419 revoluce, s čímž se už nedokázal Václav IV. vyrovnat a o pár dní později zemřel. Nástupcem Václava IV. se po jeho smrti 16. srpna 1419 stal Zikmund Lucemburský, se kterým už dříve jednali někteří moravští šlechtici v roce 1415 při posílání protestních listů. Zikmund jakožto odpůrce Husova učení se však po výbuchu husitské revoluce v Praze v létě 1419 ještě neodvážil vyměnit prohusitsky zaměřené zemské úředníky v Čechách, udělal to však na Moravě. Hned při nejbližší možné příležitosti v prosinci roku 1419 svolal sněm do Brna, kde došlo k odvolání Petra Strážnického z pozice zemského hejtmana a jeho nahrazení Jindřichem Plumlovským.¹³⁶

¹³⁵ BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 257-258. F. Dvorský se ve starší literatuře domníval, že to bylo způsobeno odlehlostí Kravař od zbytku Petrových držav, což by prý znemožňovalo je v době bojů udržet (DVORSKÝ, František: *O starožitném panském rodě Benešoviců II*, s. 127); T. Baletka se však domnívá, že k tomu Petra vedly spíše dluhy, čemuž by nasvědčovalo i to, že panství rozprodal po částech Mikuláši ze Šlovic, Pavlíkovi ze Sovince, Bočkovi z Labutě a Janu Helmovi z Výškovic. Zde bych se přiklonil spíše k názoru T. Baletky, otevřené boje se totiž Moravy v této době ještě zdaleka netýkaly.

¹³⁶ VÁLKA, Josef: *Morava roku 1421*, s. 13. Jako zemský hejtman se Jindřich účastnil už lednového zasedání zemského soudu v Olomouci – *ZDO IX*, č. 266, s. 349.

4. Petr Strážnický a husitské války (1420–1434)

4.1 Počátek bojů na Moravě (1420–1421)

Na začátek roku 1420 ještě patří zajímavá zmínka Vavřince z Březové týkající se založení nového Tábora na Moravě.¹³⁷ Mělo k tomu dojít v únoru 1420 na ostrově v řece Moravě v Nedakonicích („in villa dicta Nedakunicz“) u Strážnice. Tento tábor měl být založen sedláky s kněžími a některými zemany a jeho první velkou akcí bylo vypálení kláštera na Velehradě. Někteří moravští páni spolu s olomouckým biskupem se tyto tábory pokusili porazit, neuspěli však. Z oněch táboritů pak zmiňuje Vavřinec dva – Bedřicha a Tomáše z Věžonic.¹³⁸ Tato kratičká zmínka ve Vavřincově kronice poutá už dlouho pozornost historiků, přičemž asi největší spor se vede o to, kde měl tento tábor ležet. Situaci tu neulehčuje ani samotný autor Vavřinec z Březové, jehož znalosti moravské topografie a reálií jsou dost chabé.¹³⁹

Nahrazením Petra Strážnického ve funkci zemského hejtmana Jindřichem Plumlovským mělo oslabit přívržence husitství na Moravě. Petr Strážnický však už předtím působil spíše na pomezí mezi prohusitskou a katolickou politikou. O tom, že nebyl moc aktivním v agitaci pro husity, svědčí i to, že po smrti Lacka nemáme zprávy o tom, že by byl na základě smlouvy uzavřené v září 1415 zvolen nový zástupce Moravy do tříčlenného sboru, přitom by se jméno Petra Strážnického vysloveně nabízelo. Kromě dosazení několika reformě laděných kněží totiž nevyvíjel nijak velkou aktivitu, a to ani ve směru ke svým svěřencům „zdeděným“ po Lackovi.¹⁴⁰ Z této pozice nedělalo Petrovi problém přislíbit věrnost Zikmundovi, jak to předpokládá J. Válka.¹⁴¹ Za politickou prohru Zikmunda v roce 1420 se však dá

¹³⁷ FRB V, s. 473–474.

¹³⁸ FRB V, s. 474. Jako z Věžonic je tento Tomáš uváděn v českém překladu J. Golla, v originále je jeho jméno napsáno v podobě „Thomas de Wizowicz“

¹³⁹ Prakticky panují dva názory: jedni historikové tvrdí (např. VÁLKA, Josef: *Morava roku 1421*, s. 19–20), že tábor ležel na dosud neznámém místě a později došlo k příchodu jeho obyvatel do Uherského Ostrohu, jiní historikové (např. JAN, Libor: *Strážnice od počátku husitství do konce 15. století*, s. 62) zase tvrdí, že se Vavřinec mohl dopustit chyby v překladu názvu města Ostroh do latiny (někdy se totiž používal i název Ostrov, v latině insula), táborem by tedy byl myšlen Uherský Ostroh. V tomto sporu bych se přiklonil na stranu prvně jmenovaných, jak totiž ještě uvedu, používá na jiném místě v kronice Vavřinec u Haška z Valdštejna v latině „...Haskonis de Ostroh“, bezpochyby tedy název ostroh znal a neměl potřebu ho překládat do latiny.

¹⁴⁰ Většina z nich, např. Jiří Lukovský ze Šternberka, se v dospělosti přidala na stranu katolíků.

¹⁴¹ VÁLKA, Josef: *Morava roku 1421*, s. 14.

považovat opovědní list zasláný v dubnu 1420 do Prahy, kterým někteří moravští šlechtici vypovídali husitům nepřátelství.¹⁴² Mezi opovědníky totiž kromě Jindřicha z Plumlova (což je pochopitelné), nenajdeme mnoho dalších významných moravských pánů, samozřejmě ani Petra.¹⁴³

Mnohem větší porážku pro Zikmundovy přívržence na Moravě však představovala katastrofa, která se odehrála 1. listopadu 1420 u Vyšehradu. Vyšehradská posádka věrná Zikmundovi byla už delší dobu obležena husity a zdálo se, že již dlouho nevydrží. Zikmund se však rozhodl přitáhnout jí na pomoc. Této výpravy se účastnili i někteří moravští páni v čele s hejtmanem Jindřichem Plumlovským, kteří na místo dorazili až později. Po svém příjezdu ale vyjádřili z boje obavy, protože posádka Vyšehradu se rozhodla na základě smlouvy uzavřené s husity vzdát, díky čemuž by nebylo možné husity sevřít ze dvou stran a útok na dobře opevněné následníky Husova učení pouze z jedné strany by znamenal velké ztráty. Zikmund však ve vzteku obvinil Moravany ze zrady a slabosti a ti, aby ochránili svou čest, se rozhodli bojovat pěšmo na místě největších bojů. Očekávaným výsledkem pak byla smrt valné většiny zúčastněných a zajetí zbytku.¹⁴⁴

Petrovi však opět paradoxně smrt blízkého příbuzného pomohla k velkým majetkům. Jak totiž vyplývá z listiny Jindřichovy sestry Kateřiny Plumlovské z Kravař z 10. prosince 1420, stal se Petr Strážnický dědicem všech Jindřichovým statků a stává se definitivně nejbohatším moravským pánem.¹⁴⁵ Místo Jindřicha však do úřadu zemského hejtmana nastoupil Vilém z Pernštejna, který byl obdobně jako Petr Strážnický umírněným příznivcem husitů.¹⁴⁶ Že však nebyl v této době Petr nějak radikálním husitou a že měl ještě velký vliv na svého syna Václava, dokazuje listina z 5. prosince, ve které se oba upisují k tomu, že dluží šternberskému klášteru 100 kop

¹⁴² *AČ IV*, s. 378-381.

¹⁴³ Je to celkem s podivem, když si představíme, že v měsících březnu až květnu pobýval Zikmund na Moravě (VÁLKA, Josef: *Morava roku 1421*, s. 16), ale stejně se mu nepodařilo přinutit významnější pány k účasti na vypovědění nepřátelství Praze.

¹⁴⁴ Kromě Jindřicha z Plumlova zemřeli v boji nebo na následky zranění také Petr Konopišťský ze Šternberka, Vok z Holštejna a mnozí další, zajat byl Hašek z Valdštejna, který se poté přidal k husitům – *Staré letopisy české z vratislavského rukopisu*, s. 34.

¹⁴⁵ SOA Třeboň, oddělení Třeboň, fond Cizí rody – Listiny I. 1286–1826, sign. z Kravař 6, inv. č. 113, kart. 23.

¹⁴⁶ HOFFMANN, František: *Vilém z Pernštejna*, s. 175-176.

grošů.¹⁴⁷ Pokud by byli oněmi radikálními přívrženci Husova učení, nedalo by se v době po Zikmundově porážce u Vyšehradu něco takového očekávat.

Svou přichylnost k husitům tak musel Petr otevřeně projevit až pod hrozbou tažení z Čech. Už na jaře roku 1421 mělo podle nedatovaného anonymního upozornění (jako možný autor této zprávy uváděn i Prokop Holý) dojít k výpravě českých husitů na Moravu.¹⁴⁸ Mělo jít o dva proudy, z nichž jeden povede Žižka a druhý Pražané s pány. Pisatelův přítel má obeslat „*pány, kteréž ty wieš a zvláště přátely naše, jakož ty dobře wieš*“¹⁴⁹ a upozornit je na tuto výpravu. Moravané se také mají sejít a přijmout čtyři artikuly a tím zabránit husitskému plnění Moravy. Reakcí Moravanů na tento list by mohl být nedatovaný list (nejspíše z května 1421), ve kterém se zavazují přijmout čtyři artikuly a k přijetí pátého artikulu (tj. nepřijetí Zikmunda za českého krále) si vyhrazují lhůtu šesti neděl a jako své hejtmany na ochranu slova božího si volí Petra Strážnického a Jana z Lomnice.¹⁵⁰ Rychlost a horlivost, s jakou byli tito hejtmáné jmenováni tak dává tušit, že spíše než o nějaké náhlé prozření šlo o snahu zabránit výpravě českých husitů na Moravu. Pod dojmy úspěchů v Čechách je ale možné, že se myšlenkou otevřeně vystoupit na straně husitů Petr zabýval již v dubnu, kdy mělo podle J. Války dojít k jeho rozhovoru se Zikmundem v Uherském Brodě. Zikmund se ho ptá, proč znovu odpadl od pravé víry, načež mu měl Petr odpovědět, že tak udělal z nejlepších důvodů.¹⁵¹ Tón, který Zikmund používá, nenaznačuje nějaké otevřené nepřátelství, ke změně postoje Zikmunda k Petrovi tedy došlo až po následujících událostech.

První z nich byla Petrova účast na čáslavském sněmu v létě roku 1421, o čemž podává zprávy Vavřinec z Březové.¹⁵² Moravané se měli na sněm, který začal 1. června, dostavit až o den později, vedeni měli být Petrem Strážnickým a Janem z Lomnice.¹⁵³ Vavřincovy znalosti moravských reálií jsou však problematické, a tak je téměř ve všech rukopisech jeho kroniky (kromě rukopisu P) uveden Petr jako „*capitaneus scil. eorum Petrus Pern. de Straz*“.¹⁵⁴ Vavřinec zde tedy spojil dvě

¹⁴⁷ MZA Brno, Augustiniáni Šternberk E5, 81.

¹⁴⁸ *AČ III*, s. 300-301. Předpokládá se, že jde o list z konce dubna roku 1421.

¹⁴⁹ *AČ III*, s. 301.

¹⁵⁰ *UB I*, s. 91, č. 90.

¹⁵¹ VÁLKA, Josef: *Morava roku 1421*, s. 24.

¹⁵² *FRB V*, s. 485-491.

¹⁵³ Vavřinec zde z pánů, které zná, jmenuje pouze Jana z Lomnice a již zmíněnou kombinaci Petra a Viléma, i když sám přiznává, že pánů bylo více, ale zbytek neznal – *FRB V*, s. 485.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 485.

rozdílné osoby – zemského hejtmana (capitaneus) Viléma z Pernštejna a Petra Strážnického z Kravař. O účasti Viléma z Pernštejna jako samostatné osoby se hovoří pouze v rukopise P, i když je Vilémova účast na sněmu všeobecně přijímána.¹⁵⁵

Jednání o čtyřech artikulech probíhala celkem hladce, rozpory mezi představiteli Čech a Moravy se projeví až v otázce artikulu pátého, čili neuznání Zikmunda Lucemburského českým králem. Kromě účasti na sněmu se Petrovi ještě podařilo přesvědčit svou příbuznou Perchtu ze Šternberka, vdovu po Petrovi Konopišťském (padlý u Vyšehradu 1420) k přestupu ke kalichu.¹⁵⁶ K vypovědění nepřátelství však nejspíše nakonec došlo, protože Morava se stala husitskou a bylo potřeba ji na podzim potlačit násilím. Už v létě 1421 tak shromáždí Zikmundův vojevůdce Pipo Spano z Ozory jízdu u Olomouce.¹⁵⁷ Zikmund měl také podle Bedy Dudíka svolat 25. srpna sjezd šlechty do Strážnice.¹⁵⁸ Zikmund však byl v této době vázán povinnostmi v Rakousích, kde vyjednával s Albrechtem Habsburským podmínky svatební smlouvy, a proto se na Moravu mohl dostat až v říjnu.¹⁵⁹

Pipo Spano mezitím podle kroniky Vavřince z Březové plnil statky moravských prohusitských pánů Petra Strážnického a Haška z Valdštejna.¹⁶⁰ Petr se snažil svou situaci řešit vyjednáváním. 10. října vydává na Helfštejně list adresovaný Oldřichovi z Rožmberka s tím, že mu posílá vzkaz po panošovi Přibíkovi z Houžové.¹⁶¹ Co bylo obsahem tohoto vzkazu nevíme, díky době odeslání je však pravděpodobné, že se Petr mohl pokusit přesvědčit Oldřicha, aby se za něj u Zikmunda zaručil či aby se stal rozhodcem mezi Petrem a Zikmundem. Oldřich se nejspíše vyjádřil záporně, a tak Petr upřel naděje o smírné urovnání vztahů se Zikmundem na dalšího mocného katolického pána – Přemka Opavského.

U něj už byl úspěšnější a poté, co mu jako záruku plnění jeho rozhodnutí vydal hrad Helfštejn, mohl Přemek vynést rozhodnutí, k čemuž došlo 28. října.¹⁶² Petr si

¹⁵⁵ Viz např. VÁLKA, Josef: *Morava roku 1421*, s. 26.

¹⁵⁶ *AC I*, s. 149-151, č. 14, 15.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 28.

¹⁵⁸ VÁLKA, Josef: *Morava roku 1421*, s. 30. I když se originál Dudíkem vydaného listu nezachoval, konstatuje J. Válka, že je autenticita listiny obecně uznávána.

¹⁵⁹ Viz kapitola *Petr Strážnický podruhé zemským hejtmanem*.

¹⁶⁰ *FRB V*, s. 526. Hašek z Valdštejna je v originále u Vavřince jmenován jako „*Haskonis de Ostroh*“. Jde tedy o jasný doklad, že Vavřinec Ostroh znal, a i když měl jinak o topografii Moravy špatné znalosti (viz jeho zápisy týkající se časlavského sněmu), nezdá se mi pravděpodobné, že by mohl jím zmíněné Nedakonice zaměnit za Ostroh.

¹⁶¹ *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka I*, s. 40, č. 59.

¹⁶² Celá listina v Archivu Koruny české, sign. 1490, regest se nachází v *AKČ 5*, s. 181, č. 295.

vymohl čtyři týdny na to, aby učinil pokání a slíbil, že se v nejbližších dnech setká s pány Janem z Lomnice, Haškem z Valdštejna, Milotou z Trávníka a Zbyňkem Doubravkou a bude se je snažit přesvědčit, aby taktéž učinili pokání. S Petrem mají pokání učinit také jeho synové Jiřík a Václav. Pokud by Petr pokání odmítl, má přejít hrad Helfštejn na Přemka Opavského. Petr tyto podmínky přijal, stejně jako ostatní výše zmiňovaní páni, jen Hašek z Valdštejna a Václav z Kravař dále pokračovali v boji. Zikmund dal poté v listopadu 1421 svolat sněm do Brna, kde byli páni pod hrozbou násilí ze strany Zikmundových žoldnéřů přinuceni podepsat 17. listopadu 1421 landfrýd na pět let.¹⁶³Jako zemský hejtman je zde nadále uváděn Vilém z Pernštejna, z obsahu landfrýdu byl důležitý zejména první bod, ve kterém se moravští páni zavázali, že se vzdají čtyř artikulů.¹⁶⁴

Ještě před tím však byla v Brně 13. listopadu dojednána kapitulace Petra Strážnického.¹⁶⁵ Petr zde přistupuje na podmínky, které mu sjednali Přemek Opavský a Beneš z Kravař. Prvním bodem je to, že Petr určí poručníky svých mladších dětí (kromě nejstaršího Václava). Důležité je, že si je Petr může určit sám, vybral si tedy Beneše Krumlovského z Kravař, Jana Kužela ze Žeravic a Zbyňka Doubravku z Doubravice.¹⁶⁶ Pokud by všechny jeho děti zemřely, může pak Petr své majetky odkázat komukoliv kromě přívrženců husitství a svého syna Václava, (Václav je tedy vyděděn, pokud se do dvou týdnů nepoddá Zikmundovi). Nakonec se ještě Petr zavazuje, že tuto listinu vloží do zemských desk až zase budou otevřeny. Pokud by Petr tyto podmínky nedodržel, měl Zikmundovi ve dvou splátkách zaplatit celkem 12 tisíc kop grošů. Díky tomu, že k sepsání této listiny došlo během listopadového brněnského sněmu, nalezneme mezi ručiteli za Petra téměř všechny významné moravské pány včetně zemského hejtmana Viléma z Pernštejna. Po této kapitulaci pak Petra příští tři roky nacházíme na straně prokatolické.

¹⁶³ *AČ X*, s. 246-250.

¹⁶⁴ *Tamtéž*, s. 247.

¹⁶⁵ *AČ VI*, s. 400-402.

¹⁶⁶ U Zbyňka je jako podmínka uvedeno, že se nesmí vrátit k husitství.

4.2 Petr Strážnický podruhé zemským hejtmanem (1422–1424)

Zikmund na neúspěchy o vojenské podmanění a potlačení Moravy z jara 1422 (obléhání Uherského Ostroha) vojensky reagoval zdánlivě překvapivým tahem, když 6. května 1422 jmenoval Petra Strážnického opět zemským hejtmanem.¹⁶⁷ Toto na první pohled nelogické rozhodnutí však mělo své důvody. Petr měl bezpochyby zkušenosti s hejtmanským úřadem již z doby před vypuknutím válek, byl všeobecně považován za autoritu a díky svému synovi Václavovi mohl mít vliv i na radikálnější moravskou husitskou šlechtu. Těžko by tedy mohl Zikmund na Moravě najít vhodnější osobu.

Aby si věrnost Petra Strážnického a Moravanů vůbec ještě víc posílil, rozhodl se Zikmund Petrovi udělit už o pár měsíců později (konkrétně 4. července 1422) plnou moc, což se týkalo hlavně uzavírání spolků. Zikmund si zde vymíňuje pouze to, že spolky se mohou uzavírat pouze „*dobrym lidem, kteříž nejsou proti kostelu Svatému a proti nám. A ti všichni, kteříž v těch neřádech jsou, kterýž se dějí proti věře křesťanské i proti nám, aby těm všem i žádná svoboda ani právo ani řád zemský prospěšen ani platen byl.*“¹⁶⁸ Z výše řečeného snad vyplývá, že po událostech z konce roku 1421 zůstal Petr věrný Zikmundovi a přešel zpět na katolickou stranu. V obou listinách je také důležitá formulace, že ke jmenování Petra a předání mu plné moci došlo „*ku prosbě pánov země moravské, věrných našich milých*“. Jde o dost rozdílnější a smířlivější tón, než jakým byly Petrovi na podzim roku 1421 nadiktovány podmínky jeho kapitulace. Jmenování hejtmanem bylo pro Petra bezpochyby velkým úspěchem, protože jakožto představiteli panského stavu mu šlo na prvním místě bezesporu o zemský pořádek a obnovu zemských institucí. Tím, že Zikmund Petrovi Strážnickému povolil uzavírat spolky, mu projevil velkou důvěru. Jak se totiž píše v knize Tovačovské, nemohl zemský hejtman uzavírat spolky, pokud byl v zemi zároveň přítomen panovník.¹⁶⁹

¹⁶⁷ SOA Třeboň, oddělení Třeboň, fond Historica Třeboň 1216–1659, sign. 235a, inv. č. 267. Regest v *AČ III*, s. 494–495.

¹⁶⁸ SOA Třeboň, oddělení Třeboň, fond Historica Třeboň 1216–1659, sign. 235b, inv. č. 268. Regest v *AČ III*, s. 495.

¹⁶⁹ *Knihy Tovačovská*, s. 20.

Jako staronový zemský hejtman se Petr Strážnický Zikmundovi osvědčil, o čemž svědčí i to, že se mu v května roku 1423 podařilo s pomocí olomouckého biskupa Jana a Zikmundova důvěrníka Václava z Dubé oblehnout hrad Náměšť, kde se bránil bratr prohusitsky zaměřeného Jana Tovačovského z Cimburka Ctibor. Ctibor byl poté přinucen se vzdát a v listině z 13. května se přidal k zemskému landfrýdu.¹⁷⁰ Poddání se Ctibora z Cimburka bylo velkým úspěchem protihusitské strany, protože kromě samotného hradu Náměště kapituloval i hrad Drahotuše a Ctibor slíbil, že propustí všechny vesnice a města, které hradu Drahotuše holdovaly.¹⁷¹ Tento příklad ukazuje, že se Petr Strážnický neváhal spojit při potlačování zbylých center husitského odporu ani s olomouckým biskupem. Nemohu tedy souhlasit s tvrzením J. Války, který tvrdí, že jmenováním Petra Strážnického se neměl zemský hejtman stát nástrojem protireformace.¹⁷² Pokud totiž něco uvedený příklad se Ctiborem z Cimburka dokazuje, pak je to to, že Petr rozhodně byl protireformační silou ochotnou vynutit si poslušnost i pomocí zbraní. Nabízí se však také otázka, jak velkou roli zde hrál Václav z Dubé, který byl Zikmundem na Moravu poslán už v době jmenování Petra zemským hejtmanem a vystupuje také při poddání se Ctibora z Cimburka. Václav zde mohl působit jako osoba, která má dohlížet, zda Petr Strážnický plní jemu svěřené úkoly.

Souběžně s těmito událostmi (tj. v letech 1422–1423) probíhal však pro dějiny Moravy důležitější proces – předání markrabství moravského do rukou rakouského vévody Albrechta V. Habsburského. Právě Albrecht V. byl totiž již od roku 1411 snoubencem Zikmundovy dcery Alžběty. Svatební smlouva mezi Zikmundem a Albrechtem byla uzavřena po dlouhých vyjednáváních 28. září 1421.¹⁷³ Na základě této smlouvy získal Albrecht do držení pět moravských měst – Moravské Budějovice, Jihlavu, Jemnici, Znojmo a Pohořelice. K dalšímu posílení Albrechtovy pozice došlo 23. března 1422, kdy byl Zikmundem jmenován místodržícím Moravy.¹⁷⁴ To, jaký však byl vztah místodržícího Albrechta a zemského hejtmana a jak byly vymezeny jejich pravomoci, trápí historiky již delší dobu.¹⁷⁵ Pokud však sledujeme

¹⁷⁰ *AČ III*, s. 282.

¹⁷¹ Pojem holdovat je zde ve významu poddat se či odvádět dávky. Ctibor byl tedy nucen osvobodit všechny vesnice a města, které byly (ať už přímým násilím nebo výhrůzkami) přinuceny platit mu „výpalné“.

¹⁷² VÁLKA, Josef: *Počátek války o Moravu (1422–1423)*, s. 52.

¹⁷³ KÖPPEL, Gisela: *Herzog Albrecht V. von Österreich*. Wien 1943 (nepublikovaná dizertace), s. 91–92.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 92.

¹⁷⁵ Nejnověji VÁLKA, Josef: *Počátky války o Moravu (1422–1423)*, s. 47.

chronologické pořadí výše zmíněných událostí, mohlo být Albrechtovo jmenování místodržícím pouze pokusem o to, aby Moravu spravoval Zikmundovi věrný člověk a nesmiřitelný nepřítel husitů. Pokud by se to však Albrechtovi podařilo, nešlo by poté najít moc důvodů pro následné květnové jmenování Petra Strážnického zemským hejtmanem. Vše tedy nasvědčuje tomu, že Albrechtovi se úkol zkrotit Moravu nepodařil, moravští páni vládu cizince z pozice nově vytvořeného úřadu neuznali a na jejich přání byl Zikmund nucen jmenovat zemským hejtmanem Moravana, konkrétně Petra Strážnického. Jde však spíše o hypotézu, důkazy o vymezení pravomocí (ale také o vzájemné součinnosti místodržícího a zemského hejtmana) chybí.

Proces předání Moravy Albrechtovi však probíhal dál. Z 5. února roku 1423 známe koncept listiny, ve které Zikmund Albrechtovi předává markrabství moravské, vymezuje si však, že mu zůstane oblast jižní a jihovýchodní Moravy, která je ohraničena řekami Bečvou, Hanou a Moravou.¹⁷⁶ Došlo by tedy k praktickému rozdělení Moravy, přičemž oblast pod vládou Zikmunda by byla nejspíše přičleněna k Uhrám. Zikmund však nejspíše pochopil, že by bylo toto řešení pro moravské pány nepřipustné a tak ve výsledné smlouvě o předání Moravy Albrechtovi z 1. října 1423 najdeme v devátém bodě zmínku pouze o tom, že si Zikmund vyměňuje dva pohraniční hrady na cestě do Uher – Brumov a Světlov.¹⁷⁷

Předáním Moravy Albrechtovi nastala v markrabství úplně nová situace. Albrecht byl znám jako velký odpůrce všeho husitského a nebyl tak smířlivý jako Zikmund. Na druhé straně však páni, kteří se poddali Zikmundovi na podzim 1421, neslibili nic podobného Albrechtovi a mohli se cítit zbaveni svých závazků. V zajímavé pozici se ocitl také Petr Strážnický. Přestože však byl známým dřívějším podporovatelem Husova učení, zůstal po této změně nadále věrný Zikmundovi a tím pádem také Albrechtovi. V úřadě zemského hejtmana totiž Petr Strážnický vystupuje ještě 27. září 1424 v listině Jindřicha z Lipé, který se na prosbu své sestry vzdává platů, které má na vesnicích patřících cisterciačkám z Brna. Mezi svědky je kromě hejtmana Petra Strážnického z Kravař uveden i olomoucký biskup Jan.¹⁷⁸ Není tedy pravdivé tvrzení F. Dvorského, že k sesazení Petra z pozice hejtmana a jeho návratu

¹⁷⁶ VÁLKA, Josef: *Počátek války o Moravu*, s. 60. O konceptu listiny dále v BRETHOLZ, Bertold: *Die Übergabe Mährens*, s. 54. Listina v plném znění vydána tamtéž, s. 97-98.

¹⁷⁷ BRETHOLZ, Bertold: *Die Übergabe Mährens*, s. 58. Listina opět vydána v plném znění na s. 98-101.

¹⁷⁸ MZA, Cisterciačky Staré Brno, E9, list. L5. Regest v ŠEBÁNEK, Jindřich: *Archivy zrušených klášterů*, s. 260, č. 1247.

k prohusitské straně došlo již během roku 1423 kvůli jeho domnělé pomoci husitům při obléhání Ivančic.¹⁷⁹

Vztahy mezi Albrechtem a Petrem se tedy nejspíše pokazily až na podzim roku 1424. Během léta 1424 totiž Albrecht pobýval na Moravě, datuje 26. července v Uničově, stejný den v poli u „*Ottoslawicz*“ (nejspíše Otaslavice u Prostějova), dále pak během srpna a září v Olomouci a Uničově.¹⁸⁰ Pokud by tedy chtěl Albrecht v této době Petra zbavit úřadu hejtmana, měl k tomu nejlepší příležitost. Jak ale ukazuje výše zmíněná listina ze září 1424, zůstal Petr zemským hejtmanem i po odchodu Albrechta z Moravy. Někdy mezi koncem září a začátkem prosince však ve vzájemném vztahu Albrechta a Petra dochází k prudké změně, přičemž na vině je nejspíše právě probíhající tažení husitů na Moravu, které však bylo ochromeno smrtí Jana Žižky u Přibyslavi 11. října 1424. Přesto ale husité operovali na západní Moravě.¹⁸¹

Obdobně jako na jaře 1421, kdy se očekávalo tažení husitů na Moravu, tedy Petr Strážnický nejspíše opět přešel na stranu husitů, tentokrát však již natrvalo. Albrecht na to nejspíše reagoval pleněním Petrových příhraničních statků a 4. prosince 1424 se v Brně měl jejich vzájemný spor vyřešit. Albrecht zde byl zastupován Janem z Schaumberka, rakouským zemským maršálkem, a Hansem (Janem) z Windenu. Na straně Petra se objevuje Jan Jičínský z Kravař a Jimram z Doubravky. Jako rozhodce zde vystupuje Přemek Opavský.¹⁸² Co přesně bylo podstatou tohoto sporu a co předmětem jednání nevíme jistě.¹⁸³ Jistý je však výsledek. Petr Strážnický byl odvolán z úřadu zemského hejtmana a později nahrazen nejnovějším přívržencem Zikmunda a Albrechta – Haškem z Valdštejna.¹⁸⁴ Na straně Albrechta a Zikmunda zůstal i dřívější Petrův spojenec a nejbližší spolupracovník Jan z Lomnice, za což se mu později taktéž dostalo odměny v podobě úřadu zemského hejtmana.¹⁸⁵

¹⁷⁹ „*Tu v prsou Petrových povstala nová odůvodněná nevole...*“ DVORSKÝ, František: *O starožitném panském rodě Benešoviců II*, s. 133-134.

¹⁸⁰ LICHNOWSKY, Ernst: *Geschichte des Hauses Habsburg*, s. CXCVIII-CIC, č. 2217-2227.

¹⁸¹ VÁLKA, Josef: *Vrchol bojů o Moravu (1423–1425)*, s. 74.

¹⁸² LICHNOWSKY, Ernst: *Geschichte des Hauses Habsburg*, s. CCI, č. 2248-2249. V uvedených regestech se o Petrovi stále mluví jako o zemském hejtmanovi, úřad mu Albrecht odebral nejspíše až poté, co se odmítl podrobit.

¹⁸³ Ve starší literatuře se objevuje, že v Brně se měl tento spor vyřešit tak, že se Petr Albrechtovi poddá, ten to však nejspíše odmítl (DVORSKÝ, František: *O starožitném panském rodě Benešoviců II*, s. 134).

¹⁸⁴ VÁLKA, Josef: *Vrchol bojů o Moravu (1423–1425)*, s. 81.

¹⁸⁵ Jako o hejtmanovi se o něm poprvé mluví v listu olomouckých radních z 23. ledna 1426 – „...*Hern Janes von Lompnicz Hawptmans in Merhern und des Herrn Jostes von Rossitz Camerers*“ (UB I, s. 428, č. 379). Kromě Jana z Lomnice zůstal tedy Albrechtovi věrný i Jošt Hecht z Rosic.

4.3 Husitou až do konce (1425–1434)

Po odvolání z pozice zemského hejtmana na konci roku 1424 se Petr již nadobro přidává na stranu husitů a hned se účastní největší husitské akce na Moravě v první polovině roku 1425 – blokády města Olomouce. O nepřátelských útocích Petra Strážnického, který se spojil s Janem Tovačovským z Cimburka, nejviditelnějším moravským husitou této doby, informují olomoučtí radní Albrechta již ve zprávě z 12. února 1425.¹⁸⁶ Tyto útoky měly ohrožovat klášter Hradisko a hrad Majetín. Po dalším zesílení blokády a přidání se husitských posádek z Uničova pod vedením Petra Holého a Dobeše Puchaly už v Olomouci panují obavy, že by mohlo dojít k obklíčení a dokonce k nájezdům na město, proto žádají v listu z 22. února Albrechta, aby jim poslal na pomoc více vojáků.¹⁸⁷

Blokáda města poté pokračovala několik měsíců, jak o tom informují další listy olomouckých radních zaslané Albrechtovi během března a dubna až do začátku května.¹⁸⁸ Situace Olomouce byla nejkritičtější po porážce olomouckého hejtmana Jorgena Topplera, o které olomoučtí informují Albrechta 26. dubna.¹⁸⁹ Pod tlakem tohoto husitského náporu totiž uzavřeli už 23. března katoličtí páni Přemek Opavský, Jan z Kravař a Jiří ze Šternberka příměří s Petrem Holým a Dobešem Puchalou na hradě Hluboký.¹⁹⁰

Zajímavé nicméně je, že i když je Jiřík ze Šternberka a Lukova v literatuře uváděn jako katolický pán, přenechal rozhodnutí ve svém sporu s bratrem Albrechtem na Petrovi Strážnickém. Stalo se tak 8. května roku 1425, kdy se Petr Strážnický objevuje jako rozhodce ve sporu Albrechta ze Šternberka a z Lukova s jeho bratry Jiříkem a Lackem. To je také dalším dokladem toho, že i když byl Petr Strážnický husitou, stále zůstával velkou autoritou i mezi katolickými pány.¹⁹¹ Tato listina byla vydaná na Petrově hradě Helfštejně, tudíž je důkazem, že se Petr Strážnický osobně podílel na blokádě Olomouce. Ve stejný den také na Helfštejně probíhala jednání Petra a Jana Tovačovského s katolickými pány Přemkem Opavským, Janem z Kravař a výše

¹⁸⁶ *UB I*, s. 378-379, č. 325.

¹⁸⁷ *UB I*, s. 380-381. O Holém a Puchalovi více v JUROK, Jiří: *Moravský severovýchod*, s. 93.

¹⁸⁸ *UB I*, s. 384-386, č. 329, 330; s. 390-394, č. 334-338.,

¹⁸⁹ *UB I*, s. 392, č. 336.

¹⁹⁰ JUROK, Jiří: *Moravský severovýchod*, s. 94.

¹⁹¹ *AČ I*, s. 153.

zmíněnými Šternberky.¹⁹² Tato jednání poté pokračovala v Olomouci, což dokládá glejt vydaný 25. května olomouckými radními, kterým zaručující bezpečnost účastníkům jednání.¹⁹³ Tohoto jednání se účastnili (kromě mnoha dalších) Petr Strážnický, Jan Jičínský z Kravař, Albrecht a Jiřík ze Šternberka a Lukova, Petr z Konice a Týnce, Jan Tovačovský z Cimburka, Ctibor z Cimburka a Drahotuš a Ctibor z Cimburka na Křídle.

Zmíněná listina olomouckých radních je na delší dobu poslední zmínkou o Petrovi Strážnickém, o jeho dalších osudech se můžeme pouze dohadovat. Události ze začátku roku 1425 nám však ukazují směr, kterým by se měly naše úvahy ubírat. Asi nejdůležitější je to, že se Petr, který ještě v roce 1424 působil jako zemský hejtman proti moravským husitským pánům, se už v únoru 1425 spojil s jejich hlavním představitelem Janem Tovačovským z Cimburka při akci proti městu Olomouci. Navzdory tomu, že je Janem Tovačovským zatlačen do pozadí, se však Petr Strážnický osobně účastní blokády Olomouce, jak dokládá jeho datování na Helfštejně. Přesto si zachovává velkou autoritu, když je i přívrženci katolické strany požádán, aby dělal rozhodce v jejich vzájemné při.

V následujících letech se tedy dá očekávat, že spolupráce Petra s Janem Tovačovským dále pokračovala, i když už až na výjimky není Petr v pramenech jmenován přímo. Nevíme tedy, jestli a jak moc se Petr podílel na neúspěšném útoku Jana Tovačovského na Kroměříž z prosince 1425, i když se to vzhledem k jejich předchozí spolupráci a Petrově výskytu na střední Moravě dá očekávat.¹⁹⁴ Stejně tak je nejasné zapojení Petra Strážnického do husitských akcí na Moravě z první poloviny roku 1426, které byly namířeny proti Albrechtovým přívržencům na jihozápadní Moravě. Tyto akce vyvrcholily dobytím Břeclavi.¹⁹⁵ Ještě v srpnu 1426 se Albrecht pokusil dobýt Břeclav zpět, po dlouhém obléhání však v listopadu přišla vyčerpané husitské posádce na pomoc výprava Prokopa Holého z Čech, načež Albrecht odtáhl.¹⁹⁶

Už během těchto akcí začali čeští husité zanechávat na Moravě své stálé posádky (kromě Břeclavi šlo poté zejména o posádky na střední a severní Moravě,

¹⁹² BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 267.

¹⁹³ *AČ VI*, s. 414.

¹⁹⁴ JURK, Jiří: *Moravský severovýchod*, s. 95.

¹⁹⁵ VÁLKA, Josef: *Hegemonie husitů na Moravě (1426–1434)*, s. 98-99.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 99-100.

např. od roku 1427 byla posádka v Odrách).¹⁹⁷ Díky těmto výpravám husitů z Čech a pomoci zde zanechaných husitských posádek dochází v letech 1426–1430 k úplnému potlačení Albrechta na Moravě. Tažení na rozmezí let 1426–1427 bylo zaměřené zejména proti Přemkovi Opavskému a Janovi Jičínskému z Kravař. Po neustálých útocích namířených proti výše jmenovaným dvěma šlechticům se konečně v únoru 1429 Jan Jičínský poddal husitům a přešel na jejich stranu.¹⁹⁸ Přemek zůstal osamocen. Někdy v této době již také na boj rezignoval i olomoucký biskup Jan Železný, vyčerpaný a unavený neustálými potyčkami. V roce 1428 opouští Moravu a odebírá se k Zikmundovi do Uher, kde se stává členem jeho rady a 9. října 1430 zde umírá.¹⁹⁹

Tato (z pohledu husitů) stabilizace Moravy umožnila začít plánovat rozsáhlejší výpravy za hranice, zejména do Uher a Rakous. Zvláště pro rejsy (spanilé jízdy) do Uher bylo nezbytné, aby byla Morava prohusitská. K první větší výpravě do Uher tak mohlo dojít až na přelomu let 1427–1428.²⁰⁰ Jestli jsme si nebyli jistí možnou účastí Petra Strážnického na bojích na střední a severní Moravě, jeho účast či minimálně podpora výpravy do Uher je velmi pravděpodobná, což vyplývá i ze směru, kterým husité do Uher postupovali (takovým nástupištěm byla např. Skalica, která bezprostředně sousedí s Petrovým strážnickým panstvím).

Zikmund když viděl, že bojem husity nepřemůže, začal se snažit o vyjednávání. Jedním z prvních pokusů o ukončení válek bylo jednání v Bratislavě na konci března 1429.²⁰¹ Jednání se účastnili i Moravané (ví se o účasti Petrova syna Václava), jestli v Bratislavě byl i Petr však nevíme.²⁰² Jednání však nakonec skončila neúspěchem. Boje na Moravě tedy pokračovaly dále, někdy po roce 1425 se citelně dotkly i Petra Strážnického, když přišel o svůj hrad Helfštejn, který získal Jan z Mesenpeku.²⁰³ Nadále také pokračovaly spanilé jízdy do Uher, kde husité stále častěji zanechávali své posádky.²⁰⁴ Že se Petr účastnil bojů na Moravě na začátku 30. let dokládá i listina z 15.

¹⁹⁷ O oderské posádce podrobněji JUROK, Jiří: *Moravský severovýchod*, zejména s. 98-105.

¹⁹⁸ JUROK, Jiří: *Moravský severovýchod*, s. 106-107.

¹⁹⁹ KRZENCK, Thomas: *Prelát táhne do války*, s. 152.

²⁰⁰ VARSÍK, Branislav: *Husitské revolučné hnutie a Slovensko*, s. 26-35.

²⁰¹ Tamtéž, s. 39-41.

²⁰² BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 267. T. Baletka Petrovu účast předpokládá.

²⁰³ Jako Jan z Mesenpeku a z Helfštejna se píše v lanfrýdu z 9. září 1434 (*AC X*, s. 251).

²⁰⁴ Další výpravy probíhaly v letech 1431–1434. Posádky byly zanechány hlavně v Trnavě, Skalici a Topolčanech, viz VARSÍK, Branislav: *Husitské revolučné hnutie a Slovensko*, s. 63. O bojích u Trnavy v roce 1432 – s. 86-88.

dubna 1432, ve které slibují Petrovi věrnost a mír Jan Pocenský z Bořitova a jeho bratr Herbort za to, že je propustil z vězení.²⁰⁵

Kromě českých husitů se v Uhrách angažovali i ti moravští, jak dokládá činnost Jana Tovačovského v podzimních měsících roku 1433. Tovačovský zde působil hlavně v okolí Trnavy a podílel se na dobytí Topolčan.²⁰⁶ Že se Petr Strážnický účastnil těchto podniků s Janem Tovačovským (nebo minimálně poskytoval své lidi) dokládá také list Viléma Harschara zaslaný 14. července 1434 bratislavské městské radě.²⁰⁷ Harschar v něm hovoří o tom, že do Trnavy přišli lidé Petra Strážnického („*herrn Peters von Streznicz folkch*“) a odvezli si 64 nebo 66 vozů naložených vínem. Důležitá je v listu formulace „*dy sint chomen gen Tyrna*“, tudíž že „přišli do Trnavy“ a následně jim byly vozy vydány, tedy nebylo potřeba Trnavu dobýt, ale spíše jen vybrat poplatky od zdejší husitské posádky. Je to jasný důkaz toho, že Petr měl v Trnavě své kontakty (nejspíše vybudované během dřívějších výprav nebo díky aktivitě Jana Tovačovského), možná se dokonce podílel i na výpravě, která ji v roce 1432 dobyla.

Petr Strážnický se ještě dožil konce bojů na Moravě, když byl přítomen uzavření landfrýdu s Albrechtem 9. září 1434.²⁰⁸ Brzy potom už však ve věku kolem šedesáti let umírá a jeho rozsáhlé panství po něm získávají jeho synové Václav a Jiřík. Ti poté na prvním zasedání zemského soudu po ukončení válek v roce 1437 čelí spoustě pŕuhonů týkajících se i činnosti Petra z Kravař za husitských válek. Těmito žalobami se podrobněji zabývá F. Dvorský.²⁰⁹

²⁰⁵ *AČ III*, s. 504, č. 281.

²⁰⁶ *Tamtéž*, s. 121-123.

²⁰⁷ VARSÍK, Branislav: *Husitské revolučné hnutie a Slovensko*, s. 304, č. 14.

²⁰⁸ *AČ X*, s. 250-254. Zde je však uvedenou chybné datum 4. března, správně má být 9. září (BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař*, s. 270).

²⁰⁹ DVORSKÝ, František: *O starožitném panském rodě Benešoviců II*, s. 138-141.

5. Závěr

Na životních osudech Petra Strážnického z Kravař jsme mohli pozorovat, jak se měnila situace na Moravě na přelomu 14. a 15. století a během husitských válek, jichž se aktivně účastnil. Z výše napsané práce můžeme o osobě Petra Strážnického vyvodit tyto závěry:

1. Pro Petrovo další směřování byl klíčový odklon od Petra Plumlovského z Kravař a jeho příklon k Lackovi z Kravař, jehož prostřednictvím s mohl seznámit s učením Jana Husa.
2. I když se účastnil všech akcí a protestů proti uvěznění a upálení Jana Husa, pohyboval se po smrti Lacka z Kravař spíše na rozhraní mezi katolictvím a husitstvím, přičemž jeho hlavním zájmem byla snaha o obnovení zemského pořádku, čímž se dá vysvětlit to, že v roce 1422 přijal hejtmanský úřad od Zikmunda, i když byl nejspíše pod dohledem Zikmundova důvěrníka Václava z Dubé.
3. Všechny Petrovy domnělé „zrady“ a přecházení mezi stranami byly způsobeny tlakem zvnějšku (na rozdíl např. od obratu Haška z Valdštejna v roce 1425), a to buď Zikmundovým potlačením Moravy na podzim 1421, nebo výpravami českých husitů (ať už uskutečněných nebo jen plánovaných) na jaře 1421 (jen plánovaná) a 1424.

Pokud se na Petrovy osudy díváme touto optikou, musíme odmítnout názory dřívějších autorů o zradách Petra a jeho častém měnění stran ze snahy obohatit se. Spíše byl k těmto změnám stran přinucen vnějšími vlivy, přesto zůstal v celém průběhu husitských válek konzervativním husitou (ať už otevřeně nebo skrytě), jehož autorita byla uznávána i mezi katolíky. Co se týče Petrovy bojové činnosti, nebyl úplně docela oním v úvodu Dvorským zmiňovaným „mužem mírumilovným“, ale zejména po svém druhém odvolání z úřadu zemského hejtmána na konci roku 1424 se začal aktivněji zapojovat do husitských akcí (blokáda Olomouce 1425, výpravy do Uher).

6. Seznam použitých zkratek

AČ – Archiv český

AKČ – Archiv koruny české

CDM – Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae

ČMM – Časopis Matice moravské

FRB – Fontes rerum bohemicarum

LCS – Libri citationum et sententiarum

ZDB – Zemské desky brněnské

ZDO – Zemské desky olomoucké

7. Seznam pramenů a literatury

7.1 Archivní prameny

Moravský zemský archiv Brno, fond Augustiniáni Šternberk E5.

Moravský zemský archiv Brno, fond Cisterciačky Staré Brno E9.

Státní oblastní archiv Třeboň, oddělení Třeboň, fond Cizí rody – Listiny I. 1286–1826.

Státní oblastní archiv Třeboň, oddělení Třeboň, fond Historica Třeboň 1216–1659.

Všechny výše uvedené fondy z českých a moravských archivů jsou v digitalizované podobě dostupné na internetových stránkách <<http://monasterium.net/mom/fonds>> a <<https://digi.ceskearchivy.cz>>.

7.2 Tištěné prameny

Archiv český I. Ed. PALACKÝ, František. Praha 1840.

Archiv český III. Ed. PALACKÝ, František. Praha 1844.

Archiv český IV. Ed. PALACKÝ, František. Praha 1846.

Archiv český VI. Ed. PALACKÝ, František. Praha 1872.

Archiv český VII. Ed. KALOUSEK, Josef. Praha 1887.

Archiv český X. Ed. KALOUSEK, Josef. Praha 1890.

Archiv český XVI. Ed. KALOUSEK, Josef. Praha 1897.

Archiv Koruny české 5. Katalog listin z let 1378–1437. Ed. HAAS, Antonín. Praha 1947.

Archivy zrušených klášterů moravských a slezských 1. Inventář pergamenů z let 1078–1471. Ed. ŠEBÁNEK, Jindřich. Brno 1932.

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae X. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1878.

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae XI. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1885.

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae XII. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1890.

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae XIII. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1879.

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae XIV. Ed. BRETHOLZ, Bertold. Brno 1903.

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae XV. Die Nachträge 1207–1408. Ed. BRETHOLZ, Bertold. Brno 1903.

Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Sigmund. Zweite Abtheilung 1421–1426. Ed. KERLER, Dietrich. Gotha 1883.

Die Landtafel des Markgrafthumes Mähren (1348–1466). Brüner Cuda. Edd. CHYTIL, Josef; CHLUMECKÝ, Petr; DEMUTH, Karl; WOLFSKRON, Adolf. Brno 1856.

Die Landtafel des Markgrafthumes Mähren (1348–1466). Olmützer Cuda. Ed. CHYTIL, Josef. Brno 1856.

Documenta mag. Joannis Hus vitam, doctrinam, causam in Constantiensi concilio actam et controversias de religione in Bohemia annis 1403–1418 motas illustrantia. Ed. PALACKÝ, František. Praha 1869.

Kniha Tovačovská, aneb pana Ctibora z Cimburka a z Tovačova paměť obyčejů, řádů, zvyklostí starodávných a řízení práva zemského v markrabství moravském. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1868.

Libri citationum et sententiarum, seu, Knihy pŕihonné a nálezové. Tomus I. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1872.

Libri citationum et sententiarum, seu, Knihy pŕihonné a nálezové. Tomus II. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1873.

Libri citationum et sententiarum, seu, Knihy pŕihonné a nálezové. Tomus III/1. Ed. BRANDL, Vincenc. Brno 1878.

Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka, svazek I. 1418–1437. Ed. RYNEŠOVÁ, Blažena. Praha 1929.

Nové prameny k dějinám husitství na Moravě. Ed. NEUMANN, Augustin. Olomouc 1930.

Soupis česky psaných listin a listů do roku 1526. Svazek 1/1 a 1/2. Edd. BENEŠ, František; BERÁNEK, Karel. Praha 1974.

Staré letopisy české z vratislavského rukopisu novočeským písmem. Ed. ŠIMEK, František. Praha 1937.

Starší letopisové čeští. Ed. PALACKÝ, František. In: Dílo Františka Palackého II. Vydal Jarosval Charvát. Praha 1941.

Stavovské listiny 1212–1847. Ed. ŠVÁBENSKÝ, Mojmír. Brno 1965.

Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. 1. a 2. díl. Ed. PALACKÝ, František. Praha 1873.

Vavřince z Březové kronika husitská. Ed. GOLL, Jaroslav. In: *Fontes rerum bohemicarum V.* Praha 1893.

7.3 Literatura

BALETKA, Tomáš: *Albrecht V. Habsburský (1411–1439), jeho vláda na Moravě a první pokus o „Podunajskou monarchii“.* In: *Vládcové Moravy. Kniha statí ze stejnojmenného cyklu přednášek/ [Ed.]: MITÁČEK, Jiří.* Brno 2007, s. 83-98.

BALETKA, Tomáš: *Páni z Kravař. Z Čech až na konec světa.* Praha 2003.

BRETHOLZ, Bertold: *Die Übergabe Mährens am Herzog Albrecht V. von Österreich im Jahre 1423.* Wien 1893.

DVORSKÝ, František: *O starožitném panském rodě Benešoviců. Část II. O rodě pánů z Kravař.* Brno 1910.

DVORSKÝ, František: *Strážnický okres.* Brno 1914.

HOFFMANN, František: *Vilém z Pernštejna. Pokus o portrét moravského pána husitské doby.* ČMM, roč. 87/1968, č. 1-2, s. 163-186.

JAN, Libor: *Počátky Strážnice a panství pánů z Kravař.* In: PAJER, Jiří a kol.: *Strážnice. Kapitoly z dějin města.* Strážnice 2002, s. 45-60.

JAN, Libor: *Strážnice od počátku husitství do konce 15. století.* In: PAJER, Jiří a kol.: *Strážnice. Kapitoly z dějin města.* Strážnice 2002, s. 61-74.

JUROK, Jiří: *Moravský severovýchod v epoše husitské revoluce.* Nový Jičín 1998.

KÖPPEL, Gisela: *Herzog Albrecht V. von Österreich.* Wien 1943 (nepublikovaná dizertace).

KRZENCK, Thomas: *Prelát táhne do války. Jan Železný.* In: *Osobnosti Moravy (1).* Brno 2006, s. 129-153.

KURZ, Franz: *Österreich unter K. Albrecht dem Zweyten. Erster und zweyter Theil.* Wien 1835.

LICHNOWSKY, Ernst Maria Fürst von: *Geschichte des Hauses Habsburg. Fünfter Theil. Vom Regierungsantritt Herzog Albrecht des Vierten bis zum Tode König Albrecht des Zweiten.* Wien 1841.

MEZNÍK, Jaroslav (jako autor uveden MATĚJEK, František): *Vývoj feudálního majetku na jihovýchodní Moravě ve 14. a 15. století.* ČMM, 1979, s. 104-120.

MEZNÍK, Jaroslav: *Lucemburská Morava 1310–1423.* Praha 1999.

NEUMANN, Augustin: *K dějinám husitství na Moravě.* Olomouc 1939.

NOVOTNÝ, Václav: *Hus v Kostnici a česká šlechta.* Praha 1915.

PAPROCKÝ, Bartoloměj z Hlohol: *Zrcadlo slavného margkrabství moravského.* Olomouc 1593.

PEŠINA z Čechorodu, Tomáš: *Mars Moravicus.* Praha 1677.

SKÁCEL, Jan: *Čtení o Strážnici*. 2. vydání. Strážnice 1999.

ŠMAHEL, František: *Husitská revoluce 1. Doba vymknutá z kloubů*. 2. vydání. Praha 1995.

ŠTĚPÁN, Václav: *Muž u zrodu husitské revoluce Lacek z Kravař*. In: *Osobnosti moravských dějin (1)*. Brno 2006, s. 115-128.

ŠTĚPÁN, Václav: *Osobnost Lacka z Kravař. Část 1: Lackův politický vzestup*. ČMM, 1991, č. 2, s. 217-238 a *Část 2: Na vrcholu politické dráhy*. ČMM, 1993, č. 1, s. 11-41.

ŠTĚPÁN, Václav: *Úloha pánů z Kravař při vzniku husitského hnutí*. Časopis slezského muzea XX/1971, s. 10-21.

URBÁNEK, Rudolf: *K historii husitské Moravy*. ČMM, 1939-1940, s. 229-314.

VÁLKA, Josef: *Dějiny Moravy I*. Brno 1991.

VÁLKA, Josef: *Husitství na Moravě. Náboženská snášenlivost. Jan Amos Komenský*. Brno 2005.

VARSÍK, Bronislav: *Husitské revolučné hnutie a Slovensko*. Bratislava 1965.

8. Resumé

This thesis investigates the life and actions of a late 14th and early 15th century nobleman Peter of Kravaře and Strážnice. Main focus is on Peter's relations with other members of the Kravaře dynasty (mainly on his relationship with his uncle Peter of Kravaře and Plumlov and another important dynasty member Lacek of Kravaře) and his military actions and political opinions during the hussite wars in the early 15th century, as this thesis tries to correct a popular opinion about Peter's numerous betrayals and changes of mind especially between years 1419 to 1424.